

A photograph of several children in a grassy field, wearing white t-shirts. A girl in the foreground is smiling broadly, and a boy next to her is also smiling. Other children are visible in the background, some holding hands. The scene is brightly lit with warm sunlight.

Krachtige samenwerking

Voortgangsrapportage
Trendbreuk Zuid-Limburg
2022-2023

trend**breuk**
zuid-limburg

Inhoud

Leon Geilen: De trend is gezet	3	Peutertijd	27
Terugblik	4	Fase Peutertijd	28
Trendbreuk in de prijzen	6	Gezonde Kinderopvang	29
Samenvatting resultaten 2022	7	Anique Vonken over de Gezonde Kinderopvang	30
Samenvatting resultaten 2023	8		
Kansrijke Start	9	Basisschool en Voortgezet Onderwijs	31
Fase Kansrijke Start	10	Fase Basisschool en Voortgezet Onderwijs	32
Lokale Coalities Kansrijke Start	11	Gezonde School	33
Joep Heuts over de Lokale Coalitie Kansrijke Start	12	Madelon Delaere en Rachel Peters over de Gezonde School	35
Basisstructuur Kansrijke Start	13	Gezonde (basis)school van de Toekomst	36
Rowan Driettij over de Basisstructuur Kansrijke Start	14		
Samen voor Gezondheid	15	Werk en ouderschap	37
Prenataal huisbezoek JGZ	16	Fase Werk en ouderschap	38
Knooppunten Kansrijke Start	17	Aanvalsplan vermindering schoolverzuim door ziekte in het MBO	39
Nu Niet Zwanger	18	Etiënne Beckers over schooluitval op het MBO	40
Geboortezorg Flex	19		
Centering Zwangerschap	20	Fase overstijgend	41
Diana Wentink over Centering Zwangerschap	21	Fase overstijgend	42
Kristy Aertse over haar ervaringen met Centering Zwangerschap	22	Rookvrije Generatie	43
VoorZorg en Stevig Ouderschap	23	JOGG Zuid-Limburg	44
Moeder Shirley over haar ervaringen met VoorZorg	25	Githe Clermonts over JOGG Zuid-Limburg	45
Vivian Dormans over Stevig Ouderschap	26	Keigezond Limburg	46
		Borging van Trendbreuk	47
		Trendbreuk als goed voorbeeld	49

Leon Geilen: De trend is gezet

Nu we een aantal jaren onderweg zijn met het programma Trendbreuk worden we ons steeds meer bewust van de behaalde resultaten, de inspanningen die daarvoor nodig zijn, maar zeker ook de lange adem die dat vergt. En terwijl we nog volop bezig zijn met het versterken, verbreden en bestendigen van de Trendbreuk aanpak hebben we het afgelopen jaar ervaren dat de ontwikkelingen rondom het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het Integraal Zorg Akkoord (IZA) onze Zuid-Limburgse aanpak nog meer kracht bijzetten.

Ik kijk niet alleen tevreden, maar zeker ook trots terug op de afgelopen twee jaar waarin we hebben gezien dat Trendbreuk een stevige basis blijkt te zijn voor de toekomst. Zo hebben we niet alleen bestaande projecten geborgd, maar ook nieuwe initiatieven gestart en een verkenning laten uitvoeren naar het vervolg van Trendbreuk. Die verkenning laat zien dat Trendbreuk een sterk merk is, dat onze programmatische aanpak in Zuid-Limburg steeds meer een netwerkaanpak wordt en dat we een goed voorbeeld zijn voor de rest van Nederland.

In deze rapportage leest u meer over de inzet van de vele professionals die inmiddels actief zijn om de trend te breken. Maar u leest ook de ervaringen van een aantal ouders met de Trendbreuk-aanpak. Dat zijn waardevolle verhalen, want ouders en kinderen zijn onze doelgroep.

Het motiveert ons vooral om door te gaan met onze aanpak, of zoals de titel van het [werkplan 2024-2026](#) zegt: De trend is gezet, dus we gaan krachtig verder.

Leon Geilen

Voorzitter stuurgroep Trendbreuk Zuid-Limburg

Leon Geilen

Terugblik

Trendbreuk ging in 2018 van start. Met als doel de trend te breken in intergenerationele overerving van gezondheidsachterstanden in Zuid-Limburg. De regio koos voor een pragmatische aanpak waarin daadkracht en doen voorop staan. Aangejaagd door een programmabureau. Met een brede stuurgroep bestaande uit vertegenwoordigers van de 16 gemeenten, de GGD, provincie Limburg, zorgverzekeraar CZ, MUMC+ en een vertegenwoordiging uit welzijnswerk, kinderopvang en onderwijs.

Speerpunten zijn sinds het begin: regionale samenwerking, interventies met effectmeting, preventie centraal en cyclisch werken. Inmiddels loopt het programma vijf jaar en is de basis gelegd voor een preventie-infrastructuur in Zuid-Limburg, die tevens de weg vrijmaakt voor de actuele ontwikkelingen en gewenste domein overstijgende samenwerking in GALA en IZA.

Stuurgroep Trendbreuk

De stuurgroep Trendbreuk volgt en monitort de voortgang van het programma Trendbreuk. Mede naar aanleiding van het vertrek van de toenmalige programmamanager en beleidsadviseur in 2021 heeft de stuurgroep Trendbreuk Zuid-Limburg van september 2022 t/m februari 2023 een verkenning laten uitvoeren naar de meerwaarde, effecten en doorontwikkeling van Trendbreuk. De opgedane inzichten en aanbevelingen zijn vastgelegd in een [rapport](#).

“De meerwaarde zit vooral in de focus op jeugd, maar we moeten daarbij wel kijken naar alle relevante aanpalende thema’s en levensfasen om écht de trend te kunnen breken. Er gebeurt al heel veel. Door te focussen kun je meer bereiken en scherpere keuzes maken.”

- Martin de Beer | wethouder, gemeente Heerlen

De stuurgroep houdt (vooralsnog) vast aan de focus op (gezondheidsbevordering van de) jeugd. Dit wordt onverminderd voortgezet. De verkenning heeft ertoe geleid dat het Algemeen Bestuur van de GGD Trendbreuk heeft ondergebracht bij de GGD. Hiermee is de Trendbreuk-aanpak verder versterkt en geborgd. De GGD kreeg daarbij als opdracht de Trendbreuk-aanpak te verduurzamen en te verbreden naar andere partijen en thema’s. De stuurgroep blijft regionale en nationale ontwikkelingen nauwlettend volgen.

“IZA en GALA leiden in veel regio’s tot een behoefte aan anders kijken en samenwerken. We zijn daar in Zuid-Limburg al langer mee bezig.”

- Fons Bovens | voormalig Directeur Publieke Gezondheid, GGD Zuid-Limburg

GALA en IZA

De verkenning heeft niet alleen geleid tot een goede borging van Trendbreuk. Ook de procesregie en inhoudelijke coördinatie namens de 16 gemeenten voor GALA en IZA is door het Algemeen Bestuur (AB) bij de GGD belegd. Het doel hiervan is bij de aanpak van de landelijke opgaven voort te bouwen op en aan te sluiten bij de regionale preventie-infrastructuur die mede door de Trendbreukaanpak al (deels) is gerealiseerd.

Stuurgroep Trendbreuk 2022-2023

- Leon Geilen, gemeente Sittard-Geleen (voorzitter)
- Martin de Beer, gemeente Heerlen (lid)
- Madeleine van Toorenborg, (inmiddels opgevolgd door Marc van Caldenberg), provincie Limburg (lid)
- Raymond Clement, MIK/PIW (lid)
- Wiro Gruisen, zorgverzekeraar CZ (lid)
- Fons Bovens, (inmiddels opgevolgd door Frank Klaassen), GGD Zuid-Limburg (lid)
- Helen Mertens, MUMC+ (lid)
- Jeanette Oostijen, Vista College (lid)
- Alex Schiffelers, gemeente Landgraaf (lid)
- Alex Meij, (inmiddels een vacature) gemeente Maastricht (lid)

Deze bundeling van inzet door de GGD betekent dat slagvaardig, integraal, domein overstijgend en regionaal gewerkt kan blijven worden aan gezondheid in onze regio. Van de overlegstructuur die het AB biedt en de kracht van de Gemeenschappelijke Regeling die de GGD is, wordt zo optimaal gebruik gemaakt. Het maakt lokale, zichtbare uitvoering mogelijk via regionale afstemming en inzet. Trendbreuk heeft inmiddels via het thema Gezonde generatie een stevige plek gekregen in het [regioplan Zuid-Limburg](#).

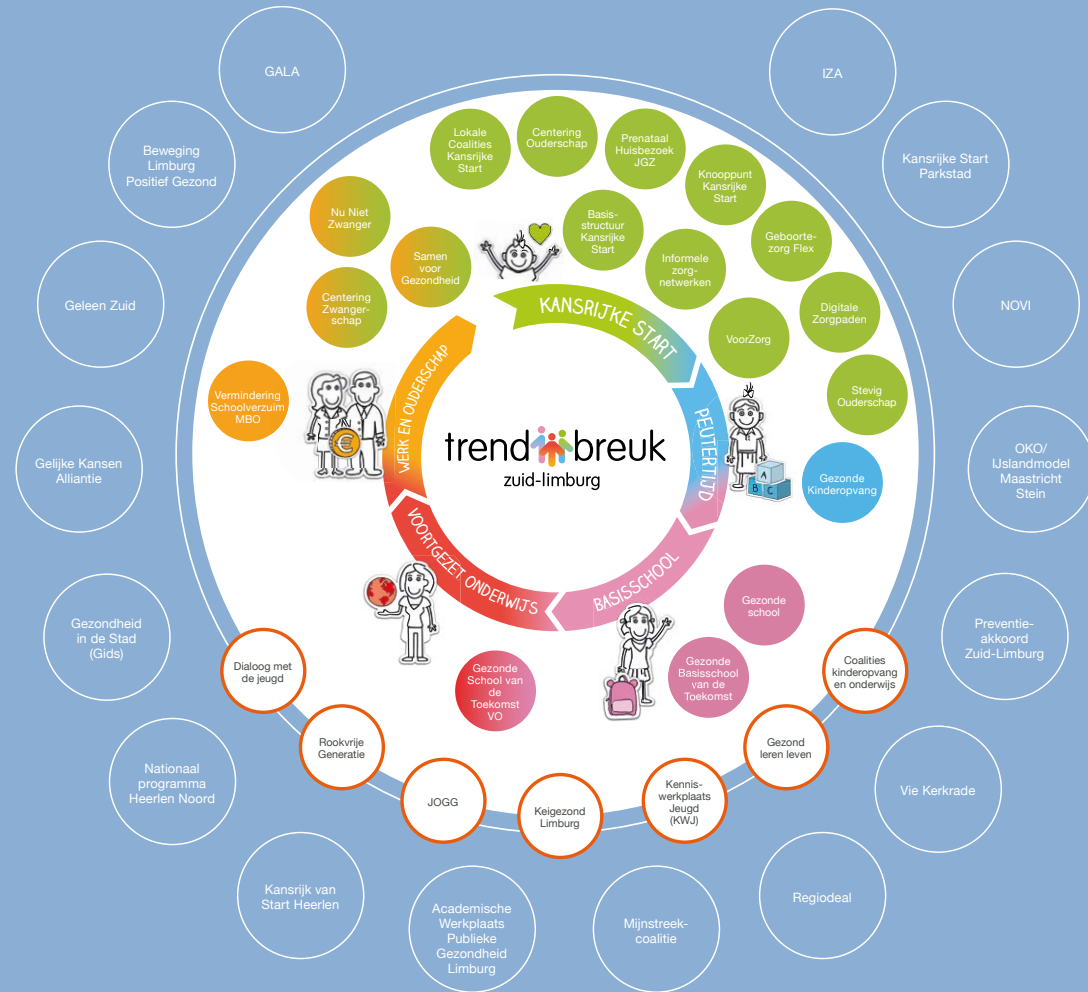
“Het hebben en houden van focus op onze jeugd is heel krachtig. Door het principe ‘van kinders wens tot kinders wens’ bevorderen we gelijke kansen voor de nieuwe generatie in onze regio. Dat is de kracht van het programma Trendbreuk.”

- Marc van Caldenberg | gedeputeerde provincie Limburg

Uitgangspunten Trendbreuk

- **Samen**
Alleen samen kunnen we de trend breken.
- **Iedereen is nodig**
Overheid, onderwijs, zorgverleners, zorgverzekeraars, maatschappelijke organisaties, kennisinstituten, bedrijfsleven, burgers, enz.
- **Gezondheid is overal**
Daarom betrekken we partijen op het gebied van onder meer armoedebestrijding, ruimtelijke ordening, milieu, sport, jeugd, arbeidsmarkt, economie en welzijn.
- **Langjarig**
Een trend breken vereist een langjarige, regionale aanpak.
- **Jeugd**
De focus ligt op de jeugd. We geven elk kind een kansrijke start.
- **Bewezen**
We zetten interventies in waarvan bewezen is dat ze effectief zijn. En als we iets nieuws uitproberen, laten we onderzoeken of het werkt.
- **Massa maken**
Als een interventie ergens goed loopt, wordt deze steeds verder uitgerold over de regio.
- **Hetzelfde aanbod**
Iedereen in de regio kan gebruikmaken van hetzelfde ondersteuningsaanbod. Het maakt niet uit in welke gemeente je woont.

Samen zijn we Trendbreuk

Trendbreuk in de prijzen

Prijs Nu Niet Zwanger

Nu Niet Zwanger Limburg won het Gouden Handje in 2022. Dit is een Limburgse prijs voor het beste professionele initiatief ter voorkoming van kindermishandeling. Een enorme blijk van waardering voor een bewezen effectief programma.

Raymond Clement en Birgit Levelink reiken het Gouden Handje 2022 uit aan Renee van de Bool en Desi Hollman.

Award Knooppunten Kansrijke Start

De poster over het onderzoek naar de Knooppunten Kansrijke Start was de winnaar van de Best Poster Award tijdens de 'International Conference on Integrated Care 2023' in Antwerpen. De poster overtrof de bijna 300 inzendingen vanwege de innovatieve en praktijkgerichte aanpak en samenwerking gericht op gezinnen in een kwetsbare situatie.

Niamh Lennox overhandigt de Best Poster Award ICIC23 aan Nicole Smeets-Curvers.

Nominatie voor Keigezond

Keigezond Limburg was in 2023 genomineerd voor de Samen Voorop Awards, in de categorie gezondheid.

Met deze awards vraagt zorgverzekeraar VGZ aandacht voor slimme en vernieuwende ideeën die goed zijn voor je gezondheid, minder kosten én beter zijn voor de aarde.

Bekijk het filmpje.

Samenvatting resultaten 2022

Samenvatting resultaten 2023

Kansrijke Start

Kansrijke Start

Kansrijke Start Kennisfestival

Samen
maken we
het verschil
in de eerste
1000 dagen

Foto: Kennisfestival Kansrijke Start.

Uitbreiding team Kansrijke Start

In 2023 is een programma coördinator Kansrijke Start gestart, ter vervanging van de kwartiermaker. Om de ontwikkelingen en implementatie in de subregio's te stimuleren zijn in 2023 twee extra projectleiders Kansrijke Start aangenomen. Elke subregio heeft nu een eigen projectleider. De belangrijkste taken voor deze projectleiders zijn: verbindingen maken met lokale partners en implementatie van lokale én regionale initiatieven.

Fase Kansrijke Start

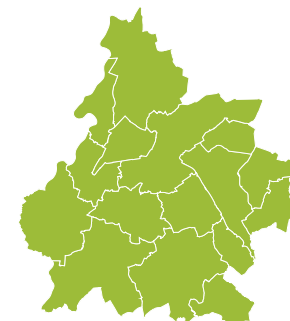
In 2018 is het landelijke actieprogramma Kansrijke Start gelanceerd. Met de landelijke vervolgaanpak Kansrijke Start 2022-2025 zet men verder in op een gezonde, kansrijke eerste 1000 dagen van elk kind, betere integrale ondersteuning rondom zwangerschappen en het voorkómen van onbedoelde/ongewenste zwangerschappen. Kijk voor meer informatie op de websites van [Trendbreuk](#) of [Kansrijke Start](#).

Terugblik 2022-2023

De afgelopen jaren is hard gewerkt aan de verankering en uitbreiding van Kansrijke Start in Zuid-Limburg. Sinds de start van Kansrijke Start komt de Regionale Coalitie Zuid-Limburg structureel bij elkaar, zo ook in 2022 en 2023. Het aantal deelnemende organisaties is toegenomen naar 18, met 31 vertegenwoordigers. En in bijna alle Zuid-Limburgse gemeenten is er een Lokale Coalitie Kansrijke Start, waarin alle betrokken partners in die eerste 1000 dagen nauw samenwerken.

Er zijn verkenningen gedaan naar (nieuwe) thema's zoals preconceptie, taalontwikkeling en Centering Ouderschap.

De Zuid-Limburgse aanpak Kansrijke Start vormt een goede basis voor GALA en IZA om verder op voort te bouwen. De unieke samenwerking die we hebben gerealiseerd over de domeinen heen past naadloos bij de uitgangspunten van GALA en IZA. Uitgangspunt is de regionale visie waarin elke gemeente een lokale ketenaanpak Kansrijke Start kent met interventies en samenwerkingsafspraken met partners.

Kennisfestival Kansrijke Start

Op 31 oktober 2023 vierde Zuid-Limburg vijf jaar Kansrijke Start. Met een Kennisfestival blikten veel enthousiaste partners terug op de successen van die afgelopen vijf jaar, zoals de stevige samenwerking tussen verschillende organisaties en zorg-/hulpverleners en de vele ouders die de samenwerkende partijen bereiken via initiatieven zoals: Nu Niet Zwanger, VoorZorg, Stevig Ouderschap, Centering Zwangerschap, Geboortezorg Flex, de Basisstructuur Kansrijke Start en de Babystartpakketten.

Bekijk de [video](#) met de successen van de afgelopen vijf jaar.

Of bekijk het [filmpje](#) over Kansrijke Start en NNZ gemaakt door Provincie Limburg.

“Ondanks dat de projectleiders pas eind 2023 zijn gestart, zien we nu al de effecten van hun inzet! In alle gemeenten zijn de lokale coalities gestart of gaan ze begin 2024 starten.”

- Ria Smeets | programmacoördinator Kansrijke Start, GGD Zuid-Limburg

Lokale Coalitie Kansrijke Start Landgraaf (juni 2022).

Ontwikkelingen Lokale Coalities

Binnen de Lokale Coalities is er aandacht voor een zo goed mogelijke lokale implementatie van de Basisstructuur Kansrijke Start (zie [pagina 13](#)). De onderdelen van de Basisstructuur zijn ook een terugkerend thema tijdens de coalitie bijeenkomsten. Tevens staan de verschillende Kansrijke Start interventies met regelmaat op de agenda van de coalities om de programma's onder ieders aandacht te brengen en houden. Denk daarbij aan: Centering Zwangerschap, VoorZorg, Stevig Ouderschap, Nu Niet Zwanger, Geboortezorg Flex en Rookvrije Start.

Lokale Coalities Kansrijke Start

Om zwangere vrouwen en gezinnen (in een kwetsbare situatie) een steuntje in de rug te bieden is een sterke samenwerking tussen professionals uit het medisch, sociaal en publiek domein nodig. Op gemeentelijk niveau gebeurt dat door de vorming van Lokale Coalities Kansrijke Start, waar de partners om tafel gaan om samenwerkingsafspraken te maken. Klik [hier](#) voor meer informatie.

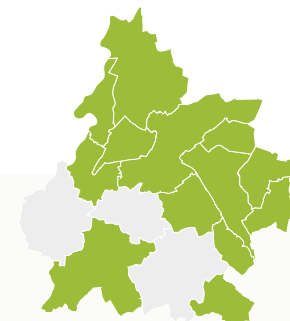
Terugblik 2022-2023

Eind 2023 was er in 13 gemeenten een Lokale Coalitie Kansrijke Start die 4 à 5 keer per jaar bij elkaar komt. De partners die aansluiten worden benaderd door de gemeente en de projectleiders Kansrijke Start of vanuit de coalitie zelf wanneer zij partners missen aan tafel. In de gemeenten waar nog geen Lokale Coalitie is opgestart hebben wel voorbereidende gesprekken plaatsgevonden om een eerste coalitie bijeenkomst in 2024 te plannen.

De partners worden door middel van presentaties geïnformeerd over het actieprogramma Kansrijke Start. Vaak starten nieuwe initiatieven vanuit de Lokale Coalitie, zoals het Knooppunt Kansrijke Start, een ouder-kind café of weggeefwinkel. Daar wordt dan natuurlijk (lokaal) aandacht aan besteed, bijvoorbeeld in de vorm van flyers (ouder-kind café), een filmpje (knooppunt) of nieuwsbrieven voor burgers en professionals.

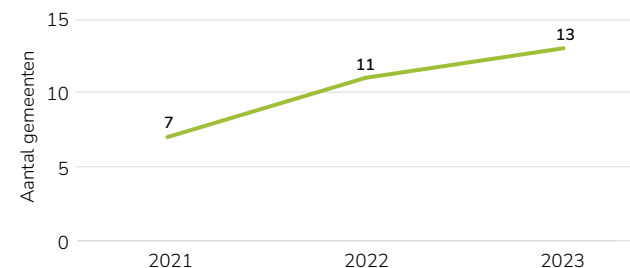
Communicatie

In november 2022 hebben Rowan Drittij (Projectleider Kansrijke Start Parkstad) en Nikkie Konings (Gemeente Vaals) in een [podcast](#) toelichting gegeven op de ontwikkelingen in Zuid-Limburg.

Resultaten

- **13** van de 16 gemeenten hebben een Lokale Coalitie:
 - Voor de professionals is dit een laagdrempelige manier om elkaar snel te vinden en (beter) te leren kennen.
 - De samenwerking in deze coalities helpt bij:
 - Het lokaal implementeren van (sub) regionaal gemaakte afspraken en aanbod;
 - Het bespreken en uitzetten van acties op basis van lokale behoefte, problematiek of knelpunten;
 - Elkaar sneller en laagdrempeliger weten te vinden in de dagelijkse praktijk.
- Meer dan **160** Zuid-Limburgse Kansrijke Start professionals hebben de e-learning Positieve Gezondheid gevolgd.
 - Ruim **20** professionals hebben deelgenomen aan reflectiesessies Positieve Gezondheid, op het gebied van gespreksvoering.

Figuur: Aantal gemeenten met Lokale Coalitie Kansrijke Start

Joep Heuts over de Lokale Coalitie Kansrijke Start

Als projectleider 'Kansrijke Start' voor de gemeente Kerkrade vertegenwoordigt Joep Heuts niet alleen de Lokale Coalitie van Kerkrade, maar ook de andere Parkstad gemeenten in de Regionale Coalitie. In die hoedanigheid was hij de afgelopen jaren nauw betrokken bij de ontwikkeling en implementatie van de Basisstructuur Kansrijke Start.

“Hoewel we allemaal weten dat Trendbreuk een programma is van lange adem en er nog wat tijd overheen zal gaan voordat we keiharde cijfers en resultaten kunnen laten zien, zijn er al mooie opstekers te noemen. Het feit dat we landelijk opgemerkt en geprezen worden vanwege de integrale aanpak in deze regio, is er wat mij betreft zo een. Het bevestigt hoe groot de gedrevenheid hier vanuit alle kanten is om dit samen te doen en te laten slagen. Partijen weten elkaar steeds beter te vinden om hun krachten te bundelen.

De Basisstructuur Kansrijke Start, die we hebben opgetuigd en afgelopen jaar hebben geïmplementeerd in heel Zuid-Limburg, versterkt dit alleen nog maar. Dat zie ik als een heel grote stap in de goede richting.

Het betekent nog niet dat iedere gemeente op hetzelfde niveau zit, maar de basis is er wel voor iedere gemeente. Wat ik overigens ook heel mooi vind, is dat er steeds meer ontmoetingsplekken komen voor jongere ouders. Centering Zwangerschap is daar een goed voorbeeld van. Maar ook initiatieven als 'Kids & Koffie'. Het zijn allemaal manieren om ouders met elkaar in contact te brengen zodat zij hun sociale netwerk kunnen uitbreiden. Ik zeg weleens: als hulpverleners en ondersteuners zijn we 'slechts' passanten. We komen en gaan. We zijn er maar kort en voor een bepaalde periode.

“Een netwerk van familie, vrienden, buurt- en lotgenoten waar ze op terug kunnen vallen. Dat blijft, daar zijn mensen vaak het meest bij gebaat en het leidt uiteindelijk ook tot minder hulpvragen.”

- Joep Heuts, beleidsmedewerker gemeente Kerkrade

Die hulp is niet duurzaam. Wat wel duurzaam is, is het sociale netwerk dat we als hulpverleners mee kunnen helpen realiseren rondom mensen met een hulpvraag. Een netwerk van familie, vrienden, buurt- en lotgenoten waar ze op terug kunnen vallen. Dat blijft, daar zijn mensen vaak het meest bij gebaat en het leidt uiteindelijk ook tot minder hulpvragen. Initiatieven als Centering Zwangerschap, maar ook ontmoetingsplekken voor jonge ouders met kinderen, dragen daaraan bij. Ik zie binnen Lokale Coalities steeds vaker netwerken ontstaan tussen partners, die elkaar weten te vinden en dit soort initiatieven samen ondersteunen en faciliteren. Dat vind ik echt mooi om te zien en geeft me een trots gevoel.”

Implementatie Basisstructuur Kansrijke Start

Begin 2023 hebben de 16 Zuid-Limburgse gemeenten, de JGZ en beide VSV's (Verloskundige Samenwerkingsverbanden) de Basisstructuur vastgesteld en besloten hier menskracht en middelen voor vrij te maken.

Dit bestuurlijke draagvlak was een belangrijke mijlpaal en tevens voorwaarde voor de (verdere) implementatie van de onderdelen uit de Basisstructuur in de gehele regio. Gemeenten, geboortezorg en JGZ zijn daarmee verantwoordelijk geworden voor de implementatie.

Er is een werkgroep implementatie opgericht om de implementatie te stimuleren en de handleiding en werkafspraken te beheren.

Basisstructuur Kansrijke Start

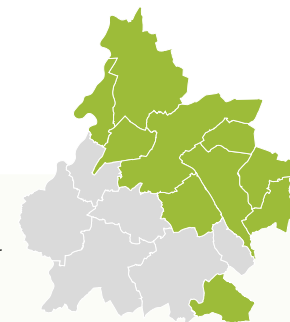
Om passende zorg en ondersteuning voor (aanstaande) jonge gezinnen in een (potentieel/zeer) kwetsbare situatie in de gehele regio eenduidig en zo goed en snel mogelijk beschikbaar te maken is de Basisstructuur Kansrijke Start Zuid-Limburg geïmplementeerd. Brede en tijdige risicosignalering, goede verkenning, heldere doorgeleiding en snelle en passende inzet van ondersteuning zijn hierin kernthema's. [Klik hier](#) voor meer informatie.

“We zagen op tegen het werk dat implementeren van de digitale zorgpaden met zich mee zou brengen. Met ondersteuning van de projectleider Kansrijke Start hebben we die klus toch snel geklaard. Fijn dat wij nu ook bijdragen aan eenduidigheid in de regio met deze betekenisvolle tool.”

- Sandra Raaymakers | beleidsmedewerker sociaal domein, gemeente Stein

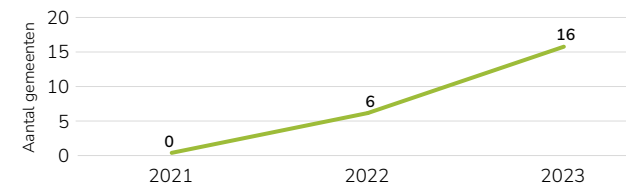
Terugblik 2022-2023

De partners in de Regionale Coalitie hebben de Basisstructuur en bijbehorende Handleiding met de onderliggende afspraken en werkwijze opgesteld. In deze Basisstructuur worden nieuwe en bestaande projecten en interventies zoals brede vroegsignalering, Samen Voor Gezondheid, de JGZ coördinator, de digitale zorgpaden, het Prenataal Huisbezoek en een Knoop punt Kansrijke Start met elkaar verbonden. In de Lokale Coalities Kansrijke Start stond deze ontwikkeling hoog op de agenda.

Resultaten

- Implementatie van de Basisstructuur Kansrijke Start
 - In **10** gemeenten alle onderdelen geïmplementeerd.
 - In **6** gemeenten deels geïmplementeerd en in voorbereiding.
- In twee jaar tijd zijn we van 0 gemeenten met digitale zorgpaden gegroeid naar beschikbaarheid in alle **16** gemeenten.
- Er is een werkgroep Implementatie Basisstructuur gevormd met als doel de implementatie te monitoren en te bevorderen.
- Om de Basisstructuur onder de aandacht te brengen zijn er diverse presentaties en gesprekken bij de betrokken organisaties geweest. Feedback en input wordt gebruikt voor het verbeteren van de werkafspraken.
- Gekoppeld aan de Basisstructuur is een onderzoeksproject gestart met betrekking tot deskundigheidsbevordering. Dit project loopt door in 2024. Hieruit volgen een aantal scholingen over gespreksvoering en scholing voor knooppunt coördinatoren.
- In 2023 zijn we gestart met het ontwikkelen van een visual die gebruikt kan worden door professionals in 2024.

Figuur: Aantal gemeenten met digitale zorgpaden Kansrijke Start

Rowan Drittij over de Basisstructuur Kansrijke Start

Als projectleider Kansrijke Start zijn de werkzaamheden van Rowan Drittij erop gericht het programma Kansrijke Start in Parkstad in een extra versnelling te implementeren. Met een goed gevoel kijkt ze terug op de voortgang die op dat terrein in de afgelopen periode is geboekt.

“Dat we in het afgelopen jaar de ‘Basisstructuur Kansrijke Start’ ook bestuurlijk hebben kunnen bekrachtigen door de verschillende partijen, is in mijn ogen een belangrijke mijlpaal binnen het Trendbreuk programma. Dit laat zien dat we echt gezamenlijk, met veel draagvlak, inzetten op Kansrijke Start. Met de Basisstructuur hebben we nu een universele aanpak voor alle gemeenten in Zuid-Limburg. Dat helpt zoveel!

Er is meer aandacht vanuit geboortezorgprofessionals voor brede vroegsignalering van eventuele kwetsbare situaties. In geval van gesignaleerde kwetsbaarheden is er nu Zuid-Limburg breed afgesproken waar professionals en het gezin terecht kunnen voor verdere zorg en/of hulp.

En als zorg- of hulpverlener is het dus niet meer afhankelijk van in welke gemeente je aan het werk bent, welke stappen je kunt ondernemen voor gezinnen die wat extra ondersteuning kunnen gebruiken. Daardoor wordt er veel sneller een route bepaald om tot de juiste hulpverlening in elke fase te komen voor het gezin.

“In geval van gesignaleerde kwetsbaarheden is er nu Zuid-Limburg breed afgesproken waar professionals en het gezin terecht kunnen voor verdere zorg en/of hulp.”

- Rowan Drittij, projectleider Kansrijke Start Parkstad

Door alle partners in dit traject is een enorme inspanning geleverd om dit voor elkaar te krijgen. Niet alleen om mooie beleids- en onderzoekstukken te presenteren, maar ook om deze daadwerkelijk in de praktijk te laten landen. Dat heeft zeker nog tijd nodig, maar het begin is er. Daar ben ik sowieso heel trots op en geeft volop vertrouwen voor de toekomst.”

Marijke Hendrix en Darie Daemers, onderzoekers Samen voor Gezondheid, Academie Verloskunde Maastricht.

Invloed op ontwikkelingen

De resultaten van Samen voor Gezondheid I leidden in Zuid-Limburg onder andere tot het voornemen tot het ontwikkelen en implementeren van een gezamenlijke Basisstructuur met werkafspraken over signalering, doorgeleiding en ondersteuning op maat voor gezinnen met een hulpvraag/ondersteuningsbehoefte.

Samen voor Gezondheid

In de onderzoeksprojecten Samen voor Gezondheid I en II / SMOOTH werkt de Academie Verloskunde Maastricht (AVM) samen met landelijke en regionale partners aan duurzame implementatie van goede zorg aan zwangere vrouwen in kwetsbare situaties. Kijk voor meer informatie op de websites van [Trendbreuk](#) of [AVM](#).

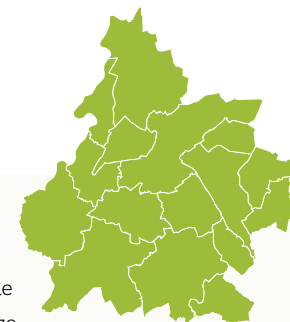
Terugblik 2022-2023

Er hebben acht focusgroepen plaatsgevonden om behoeften en knelpunten te inventariseren met betrekking tot signalering, doorgeleiding en samenwerking in de zorg voor zwangere vrouwen in kwetsbare situaties. Dit waren focusgroepen met professionals uit de eerste en tweedelijns geboortezorg, kraamzorg, JGZ, gemeenten en cliënten(vertegenwoordigers).

Dit heeft mede geleid tot de Handleiding met werkafspraken voor de Basisstructuur Kansrijke Start Zuid-Limburg. Daarnaast is gestart met de voorbereidingen op de monitoring en evaluatie, zoals de ontwikkeling van vragenlijsten voor de procesevaluatie onder professionals en cliënten.

Communicatie

De Handleiding met werkafspraken voor de Basisstructuur Kansrijke Start is verspreid onder alle betrokken zorgverleners.

Resultaten

- Binnen Samen voor Gezondheid is verbinding gezocht met alle regionale initiatieven Kansrijke Start en zijn deze met elkaar verbonden, zodat er **één** integrale ketenaanpak ontstaat voor het signaleren van (potentiële) risicofactoren en werkafspraken voor samenwerking en doorgeleiding.
- Alle **26** verloskundigenpraktijken (ongeveer **75** verloskundigen) en alle JGZ-professionals hebben informatie en instructie ontvangen over het belang en de uitvoering van de Basisstructuur Kansrijke Start en de onderliggende werkafspraken.

“Implementatie van de Basisstructuur kost in het begin tijd, maar nu ik weet dat ik een vrouw in een kwetsbare situatie kan verwijzen, ervaar ik dat het werkt. Het ontzorgt ons en daarmee scheelt het nu tijd.”

- Tara Sevenich | verloskundige, Verloskundigenpraktijk PUUR Kerkrade

“ Het huisbezoek ging goed en was erg fijn voor mij en mijn man. Wij kregen goede uitleg en ontvingen een doos kleren toen we te weinig baby spullen hadden. We zijn op weg geholpen naar verdere hulpverlening en kregen advies over hoe we zaken kunnen regelen, zodat we alles op orde hadden voor de komst van onze baby. Het was erg leuk om kennis te maken met Cindy die haar uiterste best deed om te helpen. We hadden hierdoor meteen een persoon die we konden vragen in de voor ons onbekende omgeving na de verhuizing. Voor mij is het zo goed gegaan dat ik heel erg heb genoten van de zwangerschap en de baby nu. Dankjewel!”

- Moeder | Prenataal huisbezoek ontvangen

Prenataal huisbezoek JGZ

Het vroegtijdig zorg en steun bieden tijdens de zwangerschap (prenatale zorg) draagt bij aan een goede ontwikkeling van het ongeboren kind. Kijk voor meer informatie op de website van [Trendbreuk](#) of de [GGD ZL](#).

Wetswijziging

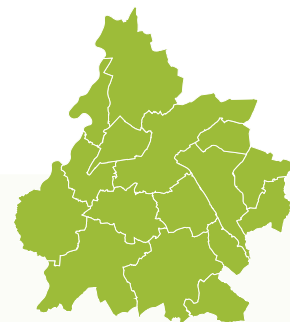
Met de wetswijziging 'Prenataal huisbezoek door de JGZ' zijn gemeenten vanaf 1 juli 2022 verplicht een prenataal huisbezoek door de jeugdgezondheidszorg aan te bieden aan zwangeren en/of gezinnen in een kwetsbare situatie. Dit valt binnen het reguliere takenpakket van de JGZ.

Terugblik 2022-2023

Prenatale huisbezoeken werden al eerder uitgevoerd maar kregen in juli 2022 een meer verplichtend karakter naar aanleiding van de wetswijziging. Zowel intern (JGZ teams) als extern (ketenpartners) is aandacht besteed aan de nieuwe wettelijke kaders, de inhoud en uitvoering van de huisbezoeken, de onderlinge werkafspraken en het delen van actuele informatie. Het aanmelden en doorzetten van de prenatale huisbezoeken verloopt via de JGZ coördinatoren per subregio.

Communicatie

In juli 2022 hebben Silvia Knoops (subregio coördinator JGZ) en Claudia Brouwers (verloskundige) in een [podcast](#) een kijkje gegeven in de praktijk van het prenatale huisbezoek. Daarnaast werd ook aandacht besteed aan hoe Zuid-Limburg een kansrijke start vormgeeft en haar inwoners op maat ondersteunt. Ook was de JGZ gastspreker bij de workshop 'Het forum verloskunde' waarbij informatie gedeeld werd over VoorZorg, Stevig Ouderschap en het prenataal huisbezoek.

Resultaten

In totaal zijn sinds de wetswijziging **342** gezinnen ondersteund. Als het aantal prenatale huisbezoeken afgezet wordt tegen het aantal geboortes, dan zien we dat er in **6%** van de zwangerschappen een prenataal huisbezoek is gebracht ter ondersteuning van de geboortezorg. Naar schatting is bij ongeveer 20% van de zwangerschappen sprake van een kwetsbare situatie. Er is dus een mooie stap gezet, maar verdere groei is nodig.

- Alle jeugdverpleegkundigen zijn geschoold in:
 - de definitie van kwetsbaarheid volgens Erasmus MC/ gemeente Rotterdam.
 - de uitvoering van het prenataal huisbezoek JGZ.
- Er is één aanspreekpunt (de JGZ coördinator) aangesteld per regio voor aanmelding prenataal huisbezoek.
- Alle verloskundigenpraktijken in de regio zijn bezocht en geïnformeerd over het prenatale huisbezoek (volgens communicatieplan).

Figuur: Aantal prenatale huisbezoeken in 2022 en 2023

*sinds 01-07

Kerngroep: ambassadeurs die de implementatie van de Knooppunten Kansrijke Start en het actieonderzoek ondersteunen en faciliteren.

Actieonderzoek

In de drie pilot gemeenten Kerkrade, Landgraaf en Vaals zijn de Knooppunten Kansrijke Start voortgezet en met behulp van het praktijkgericht actieonderzoek verder doorontwikkeld samen met de lokale partners en de kerngroep Knooppunten Kansrijke Start. Bij de opstart in andere gemeenten zijn de ervaringen en geleerde lessen vanuit de pilot gemeenten meegenomen.

“Ik kon echt mijzelf zijn en zeggen wat ik wilde... Daar zat gewoon zo’n heel team klaar. Het was echt allemaal goed geregeld. Het was een positief en persoonlijk gesprek en zo is eigenlijk alle hulp gestart.”

- Moeder | Deelnemer aan Knooppunt Kansrijke Start

Knooppunten Kansrijke Start

Vanuit de Lokale Coalities Kansrijke Start wordt op casus-niveau de verbinding tussen het medisch en sociaal domein gemaakt in het ‘Knooppunt Kansrijke Start’. Primaire doel van het knooppunt is om snel de best passende steun of hulp voor het gezin beschikbaar te maken. Klik [hier](#) voor meer informatie.

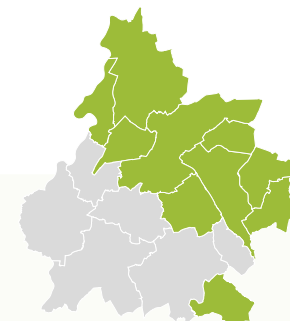
Terugblik 2022-2023

In januari 2023 was er bestuurlijk commitment over de implementatie van de Basisstructuur Kansrijke Start, waaronder de Knooppunten Kansrijke Start, in alle 16 Zuid-Limburgse gemeenten. Naast de drie pilot gemeenten zijn toen ook zeven gemeenten aan de slag gegaan om een lokaal Knooppunt Kansrijke Start op te starten.

Het beperkt aantal aanmeldingen laat zien dat er nog een uitdaging ligt in het daadwerkelijk bereiken/ toeleiden van gezinnen naar een Knooppunt Kansrijke Start. De verbinding tussen partners en korte lijnen zijn dan van belang. De Lokale Coalities en Basisstructuur dragen hier ook aan bij.

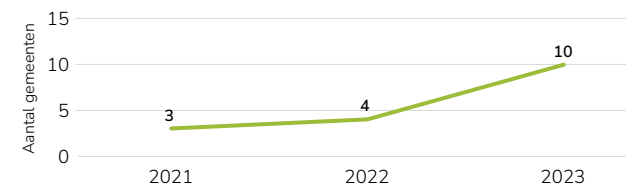
Communicatie

In 2022 is er een [flyer](#) voor professionals ontwikkeld, waarin wordt toegelicht hoe je een gezin kan aanmelden. Ook zijn er factsheets opgesteld om professionals te informeren over de ontwikkelingen van de Knooppunten Kansrijke Start in Zuid-Limburg in [2022](#) en [2023](#). In 2023 is een [animatiefilmpje](#) ontwikkeld dat antwoord geeft op vragen als: Wat is een Knooppunt Kansrijke Start? Wie is erbij aanwezig en wat heb je als gezin hieraan? Het filmpje kan in de wachtkamer afgespeeld worden, door professionals met ouders worden gedeeld, of gebruikt worden om collega's te informeren.

Resultaten

- Eind 2023 waren er **10** gemeenten met een Knooppunt Kansrijke Start. Hiervan hebben in totaal ruim **40** gezinnen gebruik gemaakt in 2022 en 2023.
- Vanuit de pilot gemeenten is er een Basisdocument Knooppunt Kansrijke Start ontwikkeld met bijbehorende ondersteunende formulieren. Deze documenten worden door alle gemeenten gebruikt.
- De gemeenten die een Lokale Coalitie Kansrijke Start hebben maar nog geen Knooppunt Kansrijke Start zijn bezig met de voorbereiding van de opstart van een knooppunt.

Figuur: Aantal gemeenten met Knooppunten Kansrijke Start

Vanuit het onderzoek zijn er posterpresentaties gegeven op het SCEM congres Sociale Verloskunde in Rotterdam (maart 2023) en het congres International Conference on Integrated Care (mei 2023) in Antwerpen. Daarnaast was er een stand over de Knooppunten Kansrijke Start op de kennismarkt van het Kennisfestival Kansrijke Start (oktober 2023).

Het NNZ team op het kennisfestival Kansrijke Start: v.l.n.r. Myrna van Kessel, Eslie Bos en Desi Hollman.

Gesprek door professionals

Sinds 2022 wordt het merendeel van de gesprekken met de doelgroep gevoerd tijdens een regulier contactmoment door een professional die al in beeld is: een vertrouwd gezicht.

Clënten zijn blij dat het gesprek over een kinderwens wordt aangegaan en dat zij ondersteuning krijgen bij het maken van een bewuste en geïnformeerde keuze over (het moment van) hun kinderwens.

Nu Niet Zwanger

Nu Niet Zwanger (NNZ) ondersteunt vrouwen en mannen in een kwetsbare situatie om de regie te nemen over (het moment van) hun kinderwens. Doel is een onbedoelde zwangerschap te voorkomen. Het is belangrijk dat NNZ een structurele plek krijgt binnen organisaties. Dat gebeurt o.a. door het trainen van aandachtsfunctionarissen (AF) die ambassadeur zijn voor NNZ in hun eigen organisatie. Kijk voor meer informatie op de websites van [Trendbreuk](#), [GGD ZL](#) of [Nu Niet Zwanger](#).

Terugblik 2022-2023

Het netwerk van organisaties in de regio is verder gegroeid waardoor er steeds meer professionals op de hoogte zijn van de NNZ-werkwijze. Er zijn veel AF geschoold die ondersteund worden bij casuïstiek. Zij ontvangen begeleiding bij het borgen van NNZ binnen de organisaties, zodat het aangaan van het gesprek over kinderwens, seksualiteit en anticonceptie een onderdeel wordt van het reguliere werk. NNZ sloot in 2023 aan bij verschillende Lokale Coalities Kansrijke Start in de regio om de NNZ-werkwijze toe te lichten en onderlinge samenwerkingen in de gemeente verder vorm te geven en te verstevigen. Er is daarnaast geïnvesteerd in de samenwerking met de JGZ.

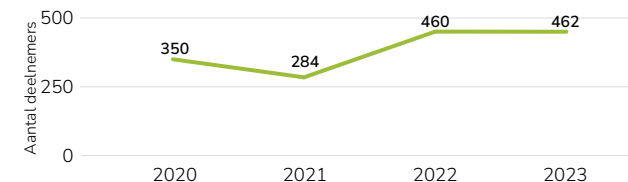
Communicatie

Er zijn factsheets ontwikkeld met een terugblik over de resultaten van 2022 en 2023. Een mooie weergave van Kansrijke Start en NNZ is te zien in het [filmpje](#) dat de Provincie Limburg in 2022 heeft gemaakt. Daarnaast was er een informatiestand op de kennismarkt van het Kennisfestival Kansrijke Start (oktober 2023).

Resultaten

- **922** deelnemers NNZ: 460 in 2022 en 462 in 2023.
 - Het aantal aanmeldingen per jaar stijgt.
- **33** aandachtsfunctionarissen (AF) geschoold: 17 in 2022 en 16 in 2023.
 - Scholingsaanbod is landelijk herzien: meer diepgang en beter voorbereid op praktijk. Tevens meer aandacht voor borging binnen eigen organisatie.
- **32** intervisiebijeenkomsten (AF wordt 4x per jaar uitgenodigd).
- Themabijeenkomsten naar behoefte (bijv. anticonceptie en seksualiteit).

Figuur: Het aantal deelnemers aan programma Nu Niet Zwanger per jaar

“Sinds januari 2023 is het programma structureel geborgd binnen de GGD Zuid-Limburg. Hierdoor kunnen we blijvend ons medisch en sociaal netwerk versterken en verder uitbreiden. We blijven investeren in borging en kwaliteit van het netwerk.”

- Medewerker Nu Niet Zwanger | GGD Zuid-Limburg

Ria Smeets (programmacoördinator Kansrijke Start GGD Zuid-Limburg) en Joost Groothuijsen (directeur Geboortezorg Limburg) gaven in diverse media toelichting op Geboortezorg Flex.

De eerste resultaten zijn positief

75% van de ondervraagde gezinnen zegt zich zekerder te voelen in het ouderschap, ruim 90% zegt (soms) minder stress te ervaren. Ook durven deelnemende gezinnen makkelijker om hulp te vragen, waar hulp nu regelmatig wordt geweigerd. Bijkomend voordeel is de grotere tevredenheid onder kraamverzorgenden zelf. Alle ondervraagden gaven aan dat ze door de proef veel meer voldoening halen uit hun werk, meer uitdaging ervaren en zich meer van betekenis voelen.

Geboortezorg Flex

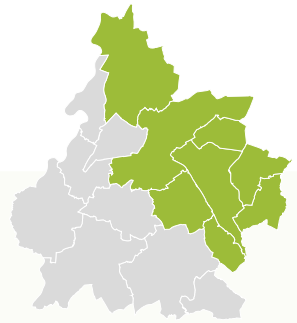
Kraamzorg is belangrijk voor een gezonde start van moeder en kind. Helaas kiezen juist moeders die méér zorg kunnen gebruiken vaak voor minder uren of zelfs geen kraamzorg. In de proeftuin Geboortezorg Flex kregen 150 gezinnen in een kwetsbare positie vrijstelling van de wettelijke eigen bijdrage (pijler 1). Daarnaast ontvingen 100 kwetsbare gezinnen extra hulp van een kraamverzorgende in de eerste 6 maanden na de geboorte van de baby (pijler 2). Kijk voor meer informatie op de website van [Trendbreuk](#) of [Geboortezorg Limburg](#).

Terugblik 2022-2023

De proeftuin is uitgevoerd en onderzocht in 2022 en 2023. De onderzoeksopzet is tijdens het onderzoek aangepast om beter aan te sluiten bij de doelgroep. Er is een sterke verbinding ontstaan tussen de verloskundigen, kraamzorg en JGZ (ook wel gouden driehoek genoemd). De (kwalitatieve) resultaten zijn positief. Er wordt hard gewerkt om de voortzetting van Geboortezorg Flex in 2024 mogelijk te maken.

“Hoe ik in mijn eentje gewoon moeder-zijn kan combineren met verantwoordelijk zijn voor hem, mezelf, het huis, het huishouden en boodschappen. ... Ik vind het heel fijn dat ik extra hulp heb gekregen en het vergoed kreeg. Want de extra hulp had ik echt nodig.”

- Moeder Jareyenne | deelnemer Geboortezorg Flex

Resultaten

- Aan de proeftuin hebben **118** gezinnen in pijler 1 en **93** gezinnen in pijler 2 deelgenomen.
- De [evaluatie](#) is opgeleverd in december 2023.

Figuur: Aantal deelnemers in pijler 1 en 2

Communicatie

Er was veel media-aandacht voor de resultaten van Geboortezorg Flex. Er vonden interviews plaats met Ria Smeets die werden uitgezonden op het [NOS journaal](#) en L1nieuws. Er werd een item over Geboortezorg Flex uitgezonden bij [Radio Nieuws en Co](#). Daarnaast zijn artikelen gepubliceerd op [NOS.nl](#) en in [De Limburger](#). Ook was er middels een interview met Ria Smeets en Joost Groothuijsen uitgebreid aandacht voor het thema in het Limburgse magazine [Nummer 1](#).

Bijeenkomst 2 jaar Centering Zwangerschap bij Verloskundigenpraktijk Puur: voor zowel ouders als professionals.

Van toegevoegde waarde!

Centering begint echt te leven in Zuid-Limburg, meer en meer geboortezorg professionals zijn enthousiast over deze manier van zorg en bieden deze ook aan. Tevens is het aantal zwangeren dat CenteringZorg heeft ontvangen toegenomen ten opzichte van 2021.

Centering Zwangerschap

Bij Centering Zwangerschap vinden de zwangerschapscontroles plaats in een groep van 8 tot 12 zwangeren met een vergelijkbare zwangerschapsduur. De verloskundige begeleidt de groep samen met een kraamverzorgende of jeugdverpleegkundige. Kijk voor meer informatie op de website van [Trendbreuk](#) of [CenteringZorg](#).

Terugblik 2022-2023

Het aantal in Centering geschoolde professionals is uitgebreid. In januari 2023 is door de Parkstad gemeenten en gemeente Sittard-Geleen een tweedaagse Centering scholing georganiseerd. Er zijn vier intervisies georganiseerd die professionals faciliteerden om de CenteringZorg certificering te behalen. Deze certificering is één van de voorwaarden voor het declareren van het voorziene NZa-tarief dat per januari 2024 start.

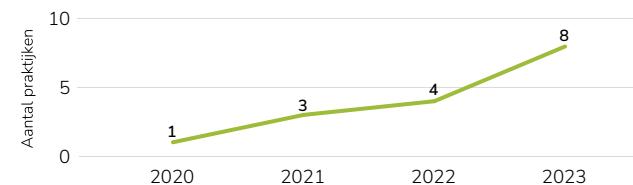
Centering wordt door een aantal verloskundigenpraktijken gegeven in samenwerking met de kraamzorg en Jeugdgezondheidszorg. Gemeenten hebben verloskundigenpraktijken gefaciliteerd in de opstart van Centering, o.a. door een tegemoetkoming in opstartkosten, bekostiging van de huur van een geschikte locatie en/of de tweede begeleider.

In de Lokale Coalitie(s) Kansrijke Start worden professionals die werkzaam zijn in de fase Kansrijke Start geïnformeerd over Centering. Waar mogelijk worden verbindingen gelegd, zoals het aansluiten van een coalitiepartner bij een Centering groep.

Resultaten

- Eind 2023 waren er **8** verloskundigenpraktijken die Centering Zwangerschap bieden:
 - 5** nieuwe verloskundigenpraktijken gestart;
 - De **3** praktijken die Centering al boden hebben dit voortgezet.
- Een aantal verloskundigenpraktijken wil in 2024 starten met Centering Zwangerschap.
- Binnen de VSV's worden gesprekken gevoerd om te bekijken hoe zij hun ambitie 'Centering zorg voor alle zwangeren' kunnen aanvliezen.
- Ruim **25** professionals (1e als 2e lijn) hebben aangegeven de Centering scholing te willen volgen in 2024.

Figuur: Het aantal verloskundigenpraktijken in Zuid-Limburg dat Centering Zwangerschap aanbiedt

Communicatie:

Er is een [filmpje](#) gemaakt met uitleg door verloskundigen en deelnemers uit Zuid-Limburg. In Kerkrade heeft een [bijeenkomst](#) plaatsgevonden voor ouders en geïnteresseerde professionals over 2 jaar Centering Zwangerschap bij Verloskundigenpraktijk Puur. Daarnaast was er een sessie over CenteringZorg door Centering Nederland tijdens het Kennisfestival Kansrijke Start.

Diana Wentink over Centering Zwangerschap

Als eerste verloskundigenpraktijk in de gemeente Heerlen startte Diana Wentink zo'n twee jaar geleden met het aanbieden van 'Centering Zwangerschap'. Dit is een vorm van zwangerschapszorg waarbij de controles plaatsvinden in een groep van 8 tot 12 zwangeren met een vergelijkbare zwangerschapsduur.

"Eerlijk is eerlijk, we moeten best nog wat moeite doen om zwangeren over te halen om deel te nemen aan Centering Zwangerschap, maar de winst die we behalen, maakt dat beslist de moeite waard. Die winst, die zit hem met name in het samenbrengen van een groep dames en de vertrouwensband die binnen een groep ontstaat. De ervaringen die ze onderling kunnen uitwisselen, de inspiratie die ze voor elkaar zijn en sociale support die ze elkaar bieden, is echt heel waardevol. Het gaat om zo'n tien bijeenkomsten van twee uur gedurende een zwangerschap.

Elke bijeenkomst bestaat uit een individuele medische controle (waar de partner eventueel bij aanwezig kan zijn) en vervolgens een groepssessie onder begeleiding van een verloskundige en iemand vanuit de kraamzorg. Als zorgprofessional geven wij telkens informatie over een thema, maar daarnaast is er volop ruimte om onderling vragen en ervaringen uit te wisselen op het gebied van bijvoorbeeld voeding, bewegen en bevallen.

Laatst hadden we nog een moeder in de groep die haar ervaringen met zwangerschapsdiabetes tijdens een eerdere zwangerschap deelde. Daarmee zette ze indirect de rest van de groep aan het denken over het belang van gezonde voeding tijdens de zwangerschap. Centering is een vrij nieuwe manier van zwangerschapszorg, we merken dat dames soms nog ietwat huiverig zijn ten aanzien van het idee dat ze deel uitmaken van een groep en de verplichting die ze daarmee aangaan. Het mooie is dat we bij iedere evaluatie merken dat, aan het einde van de rit, het juist het groepsproces is dat als meest positief wordt ervaren.

"De ervaringen die zwangeren onderling kunnen uitwisselen, de inspiratie die ze voor elkaar zijn en de sociale support die ze elkaar bieden, is echt heel waardevol."

- Diana Wentink, verloskundige Verloskundigenpraktijk 't Bolleke Heerlen

Er ontstaan mooie contacten die ook na de geboorte worden voortgezet. Ook voor onszelf als verloskundige is het een fijne manier om zorg te verlenen. We helpen jonge moeders daadwerkelijk aan meer zelfvertrouwen en een sociaal vangnet. Iets dat ze heel goed kunnen gebruiken, zeker in de periode vlak na de bevalling."

Kristy Aertse over haar ervaringen met Centering Zwangerschap

Toen Kristy Aertse vorig jaar zwanger was, besloot ze na enige twijfel om deel te nemen aan de Centering Zwangerschap groep binnen de verloskundigenpraktijk waar ze kwam. In oktober beviel ze van zoon Lucas. Met veel enthousiasme deelt ze nu haar ervaring met centering.

"Mijn zwangerschap kwam na een lang en zwaar ziekenhuistraject. We hadden de hoop bijna opgegeven en niet verwacht nog zwanger te raken. Ik twijfelde zelfs of ik het nog wel wilde en kon. Door alle zware ingrepen die ik had gehad, was ik haast bang geworden om zwanger te zijn en al helemaal om te bevallen. Ik zat nog een beetje in een soort ontkenningfase en was niet bepaald enthousiast toen de verloskundige bij mijn eerste afspraak over Centering Zwangerschap begon.

Het idee om in een groep mijn verhaal te moeten delen en mijn hele zwangerschap met elkaar te moeten optrekken, sprak me op dat moment nog niet aan. Ik denk dat dat voor meer dames in eerste instantie een drempel kan zijn. Mijn verloskundige was er echter van overtuigd dat het goed voor mij zou kunnen zijn, juist vanwege die grote angst voor de bevalling.

En wat heeft ze gelijk gehad! Ik kan alleen maar bevestigen dat mijn angst voor de bevalling helemaal was weggenomen en dat kwam écht door Centering. Ik ben in dat hele traject zoveel te weten gekomen. Heb alles kunnen vragen aan de verloskundige en kraamhulp die er telkens bij waren. Daarnaast heb ik ook veel kunnen delen met de andere zwangeren in de groep. Dat heeft mij zo geholpen. Ik was voorheen iemand die voortdurend ging 'googelen'. Daarvan wordt je angst zeker niet minder. De uitleg die tijdens de Centering bijeenkomsten werd gegeven, stelde me wel gerust. Naast uitleg over de bevalling zijn er zoveel andere dingen voorbij gekomen waar ik veel aan heb gehad. De uitleg over gezonde voeding bijvoorbeeld; daar is veel aandacht aan besteed.

"Ik ben in dat hele traject zoveel te weten gekomen. Heb alles kunnen vragen aan de verloskundige en kraamhulp. Daarnaast heb ik ook veel kunnen delen met de andere zwangeren in de groep. Dat heeft mij zo geholpen."

- Moeder Kristy Aertse, deelnemer aan Centering Zwangerschap

En dan niet alleen maar wat allemaal niet mag, ook waarom en hoe het werkt. Dat maakt je nog meer bewust van de impact op jouw gezondheid en die van je kindje. Het werd allemaal op een heel luchtige manier gedaan, helemaal niet betuttelend. Wat ik ook heel fijn vond, is dat je heel goed voorbereid bent op de eerste periode na de bevalling. Het moment dat je thuiskomt met je kleintje, en dan? Dat heeft me erg geholpen en zoveel zelfvertrouwen gegeven. Dat wens ik iedere jonge moeder toe."

Stevig Ouderschap verpleegkundigen geschoold in een nieuwe methode: het Opvoedkwaliteitspel.

Voor alle gezinnen beschikbaar

VoorZorg en Stevig Ouderschap worden sinds mei 2022 uitgevoerd als onderdeel van de JGZ dienstverlening en zijn sinds begin 2023 opgenomen in de Basisstructuur Kansrijke Start.

We bieden VoorZorg en Stevig Ouderschap in alle 16 gemeenten aan, dit geeft een 100% dekking in Zuid-Limburg. Landelijk wordt VoorZorg in 46% van de gemeenten aangeboden volgens de RIVM monitor 2022.

VoorZorg en Stevig Ouderschap

VoorZorg (VZ) bestaat uit een zeer intensief traject van huisbezoeken door een speciaal opgeleide VoorZorg-verpleegkundige van de JGZ. Deze verpleegkundige ondersteunt tijdens de zwangerschap en bij de verzorging en opvoeding van het kind, totdat het kind 2 jaar is. Kijk voor meer informatie op de website van [Trendbreuk](#), [GGD ZL](#) of het [NCJ](#).

Bij VZ worden 40 tot 60 huisbezoeken gebracht gedurende het volledige traject. Tussendoor zijn er desgewenst contacten via app of telefonisch met de verpleegkundige. Het NCJ ontwikkelt een evaluatiemethode die ingevuld moet worden door ouders. Dit om landelijk te kunnen monitoren hoe ouders het programma waarderen en om meer inzage te krijgen in het behalen van de doelen die bij VoorZorg horen.

Stevig Ouderschap (SO) biedt extra ondersteuning aan gezinnen waar de omstandigheden moeilijker zijn dan gemiddeld. Ouders worden ondersteund door een opgeleide Stevig Ouderschap-verpleegkundige, die passende individuele begeleiding biedt, uitgaande van de eigen kracht van ouders. Kijk voor meer info op de website van [Trendbreuk](#), [GGD ZL](#) of [Stevig Ouderschap](#).

Bij SO worden 6 tot 10 huisbezoeken afgelegd en eventueel 2 tot 4 huisbezoeken aanvullend wanneer er prenataal wordt gestart. Daarnaast zijn er tussendoor desgewenst contacten via app of telefoon met de verpleegkundige. Er wordt regelmatig geëvalueerd (aan einde van elk huisbezoek) en bij het afsluiten van een traject wordt er d.m.v. een reflectietool door de verpleegkundige met de ouder geëvalueerd.

Ouders vullen tevens een evaluatievragenlijst vanuit het NCJ in. Uit deze evaluaties blijkt dat ouders zich zekerder voelen in hun ouderschap en opvoeding. Tevens wordt aangegeven dat ze meer kunnen genieten door het steuntje in de rug.

De trajecten VZ en SO lopen over het algemeen zoals het programma voorschrijft. Na het afsluiten van het traject, wordt het gezin overgedragen aan het consultatiebureau. Wanneer er aanvullende zorg nodig is, wordt deze opgestart. VZ loopt tot het kind ca. 2 jaar is. SO loopt tot het kind ca. 1,5 - 2 jaar is.

Terugblik 2022- 2023

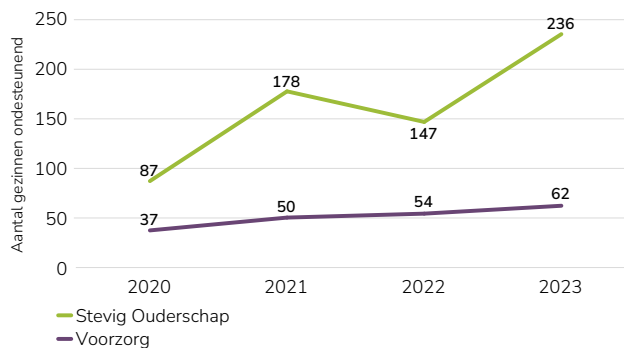
JGZ voert de programma's VoorZorg en Stevig Ouderschap in heel Zuid-Limburg uit. Er is een duidelijke toename in het aantal gezinnen dat heeft deelgenomen aan één van beide programma's. Vanuit het provinciaal gesubsidieerde project (tot 1/5/2022) is beoogd om jaarlijks 150 nieuwe gezinnen voor Stevig Ouderschap en 25 nieuwe gezinnen voor Voorzorg aan te melden. Na borging van deze preventieve interventies binnen de reguliere dienstverlening JGZ zijn deze doelstellingen overeind gebleven. Voor VoorZorg zijn deze doelstellingen behaald, voor Stevig Ouderschap, ondanks de toename net niet.

VoorZorg en Stevig Ouderschap

Communicatie

Voor 2022-2023 zijn nieuwe flyers ontwikkeld. Er is een intern communicatieplan opgesteld. Ketenpartners en JGZ teams worden elk jaar bezocht. Dan worden de interventies en werkafspraken besproken. De coördinatoren VZ en SO nemen deel aan het overleg 'Zwangere in een kwetsbare situatie' in alle drie de regio's. Alle verloskundigenpraktijken in de regio worden bezocht en er zijn overleggen met Nu Niet Zwanger en de SMOOTH studie. Ook nemen ze deel aan de Landelijke klankbordgroep Stevig Ouderschap. De JGZ was gastspreker bij de workshop 'Het forum Verloskunde' om VoorZorg, Stevig Ouderschap en het prenataal huisbezoek toe te lichten.

Figuur: Aantal gezinnen die door een VoorZorg- of Stevig Ouderschap verpleegkundige zijn ondersteund

Resultaten

- VoorZorg:
 - Begeleiding van **54** gezinnen in 2022, waarvan 34 nieuw gestarte gezinnen.
 - Begeleiding van **62** gezinnen in 2023, waarvan 26 nieuw gestarte gezinnen.
- Stevig Ouderschap:
 - Begeleiding van **147** gezinnen in 2022, waarvan 118 nieuw gestarte trajecten.
 - Begeleiding van **236** gezinnen in 2023, waarvan 127 nieuw gestarte trajecten.
- **10** keer intervisie/supervisie per jaar.
- **10 tot 12** keer per jaar werkoverleg in combinatie met intercollegiale toetsing.
- **3** keer hoorcollege en werkcollege NCJ.
- Scholing video home training (VHT).
- Deelname aan werkontwikkelingskringen (WOK) **2** keer per jaar.

Moeder Shirley over haar ervaringen met VoorZorg

Toen Shirley na een opnameperiode bij Mondriaan zwanger was, adviseerde haar verloskundige haar om hulp in te schakelen vanuit het speciale VoorZorg programma. Dit is een intensief huisbezoekprogramma voor aanstaande ouders in een kwetsbare situatie. Shirley kreeg ondersteuning van Reina Hettinga, een gespecialiseerd VoorZorg verpleegkundige. Zij ondersteunde Shirley tijdens de zwangerschap en bij de verzorging en opvoeding van haar dochtertje, totdat zij 2 jaar was.

“Het voelde als een domper, toen mijn verloskundige tijdens mijn eerste afspraak over het inschakelen van een VoorZorg verpleegkundige begon. Waarom? Het ging toch goed! Ik had net een intensieve periode bij Mondriaan afgesloten waar ik opgenomen was geweest vanwege depressieve klachten.

Maar ik had eindelijk weer rust gevonden en grip op mijn leven. Omdat ik niet alle adviezen in de wind wilde slaan, stemde ik ermee in. Met tegenzin weliswaar. Niet veel later kwam Reina langs voor een eerste huisbezoek. Hoewel dat een intake was en zij in eerste instantie de zorg weer zou overdragen, voelde het voor mij meteen goed met Reina en vroeg ik haar om te blijven.

Uiteindelijk is ze 2,5 jaar betrokken geweest. Zeker in de periode na de geboorte van onze dochter heb ik heel veel aan Reina gehad. Mijn dochtertje had een lastige start. Ze had een te licht geboortegewicht, dronk niet goed en viel veel af. Dat maakte me heel onzeker.

Op die momenten van twijfel, onzekerheid, als ik in paniek was, dan was zij mijn vaste lijntje voor advies en support. Ook twijfelde ik in die eerste weken heel erg aan mijn eigen gevoel. Dat was anders dan ik verwachtte, die roze wolk, die alles overheersende liefde die ik zou moeten voelen; ik voelde het niet op die manier. Ik durfde er niet goed over te praten met mensen in mijn eigen omgeving. Wel met Reina. Ze was heel begripvol en praatte met me. Dat heeft zo geholpen.

“Op die momenten van twijfel, onzekerheid, als ik in paniek was, dan was de VoorZorg verpleegkundige mijn vaste lijntje voor advies en support.”

- Moeder Shirley

Zo is het eigenlijk die hele periode geweest. Als ik even dreigde terug te vallen, hield zij me weer even een spiegel voor, ze kalmeerde me en vertelde me dat ik het wel goed deed. Met name dat heeft me zo goed geholpen en bijgedragen om de moeder te kunnen zijn die ik nu ben.”

Omwille van privacy is de naam van de moeder in deze tekst gefingeerd.

Vivian Dormans over Stevig Ouderschap

Vivian Dormans is verpleegkundige voor Stevig Ouderschap, een programma dat extra ondersteuning biedt aan (aanstaande) gezinnen waar de omstandigheden moeilijker zijn dan gemiddeld.

"Het zit 'm vaak in heel kleine dingen. Zoiets als een compliment geven; heel simpel en zó waardevol. Als je het mij vraagt, is het die positieve benadering en oprechte aandacht waar de kracht van Stevig Ouderschap zit en waarmee wij goede resultaten behalen. Ouders in hun kracht zetten en uitgaan van hun eigen kunnen in plaats van kijken naar wat niet kan, wat niet goed gaat of niet lukt. Daar worden ze in hun eigen omgeving namelijk al vaak genoeg mee geconfronteerd.

Laatst had ik contact met een jonge, alleenstaande moeder.

Ze was zwanger van haar derde kindje. Vanuit haar eigen omgeving werd daar alleen maar afkeurend op gereageerd. Voor haar verjaardag had ik een kleinigheidje meegenomen, helemaal voor haar.

Ze werd er emotioneel van, wist niet wat haar overkwam en vroeg zich alleen maar af waar ze dat aan had verdiend. Er is vaak zoveel negativiteit in zo'n situatie. Het is heel makkelijk om met een vinger te wijzen en een hele lading adviezen over iemand uit te strooien.

Binnen Stevig Ouderschap laten we ouders daarom heel bewust zelf aangeven waar ze over willen praten. Ze kunnen met allerlei vragen terecht bij ons. Dat loopt uiteen van vragen over opvoeding tot verhalen over hun eigen jeugd of de huidige situatie. Juist door goed te luisteren, te kijken en vooral uit te gaan van iedere afzonderlijke situatie, zoeken we ook echt samen met de ouders naar een passende oplossing.

"We zien met eigen ogen hoe onzekere jonge ouders opbloeien en met veel meer zelfvertrouwen en plezier het ouderschap tegemoet gaan."

- Vivian Dormans, Stevig Ouderschap Verpleegkundige JGZ Zuid-Limburg

Omdat je als verpleegkundige vanuit Stevig Ouderschap zo'n anderhalf jaar verbonden blijft en als het ware met een gezin meeloopt, is er vaak voldoende rust en tijd om goed te kijken en aan duurzame oplossingen te werken. Dat betekent dat we ook met eigen ogen zien hoe onzekere jonge ouders opbloeien en met veel meer zelfvertrouwen en plezier het ouderschap tegemoet gaan. Prachtig om te zien!"

Peutertijd

Cruciale fase

De leeftijd 0-4 jaar is een cruciale fase voor de vorming van gewoonten en gedrag. De kinderopvang speelt een grote rol in het aanleren van gezonde gewoonten op jonge leeftijd.

Binnen de 'Gezonde Kinderopvang' hebben het onderzoek, het lerend netwerk en de projectgroep afgelopen twee jaar flinke vorderingen gemaakt.

Fase Peutertijd

Er is afgelopen twee jaar geïnvesteerd in de doorgaande lijn van de Kansrijke Start fase naar de fasen van peutertijd, basisschool, voortgezet onderwijs en werk en ouderschap aan de hand van de basiselementen die nodig zijn om kinderen en jongeren gezond en veilig te laten opgroeien.

In september 2022 werd een eerste bijeenkomst georganiseerd met vertegenwoordigers van het primair onderwijs (PO) in Zuid-Limburg en de onderwijsambtenaren. In deze bijeenkomst werd verkend hoe deze doorgaande lijn gerealiseerd kon worden. Men bedacht toen al dat het ambitieus zou zijn zou de hele doorgaande lijn van kinderopvang (KO), PO, Voortgezet onderwijs (VO) en MBO te realiseren en dat het zinvol zou zijn klein te beginnen. Daarom werden partners uit de kinderopvang uitgenodigd en werd met vertegenwoordigers van PO (Innovo en Movare) en gemeente Heerlen een start gemaakt met de verkenning.

“Aan de hand van de Praatplaat kunnen kinderopvang en onderwijs samen bespreken welke onderdelen of onderwerpen ze doortrekken. Als kinderopvang, primair onderwijs, voortgezet onderwijs en MBO bijvoorbeeld allemaal met water drinken aan de slag gaan, dan wordt water drinken overal normaal.”

- Marjon Hulst | Programmamanager Trendbreuk, GGD Zuid-Limburg

Dat leidde tot een keuze voor drie basiselementen: Voeding, Beweging en Welbevinden, gevisualiseerd in een praatplaat. Met deze 3 basiselementen kunnen kinderopvangorganisaties en scholen een basis leggen voor een gezonde leeromgeving. Voor de implementatie wordt verbinding en samenwerking gezocht met o.a. JOGG, Gezonde School, Superfit en Jong Leren Eten. Deze praatplaat werd in 2023 breder gedeeld met het PO in heel Zuid-Limburg, maar ook met VO en MBO.

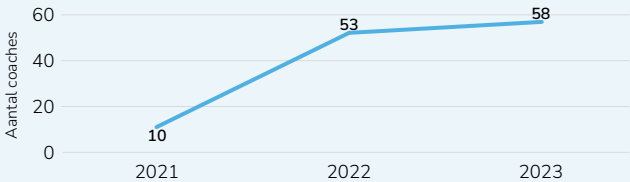

Praatplaat Gezond leren leven.

Ondersteuning

Kinderopvangorganisaties en locaties worden (op maat) ondersteund door de GGD Zuid-Limburg in de implementatie, doorontwikkeling en opschaling van bestaande en vernieuwende gezondheidsbevorderende interventies en verankering ervan in beleid.

Figuur: Aantal coaches Gezonde Kinderopvang in Zuid-Limburg

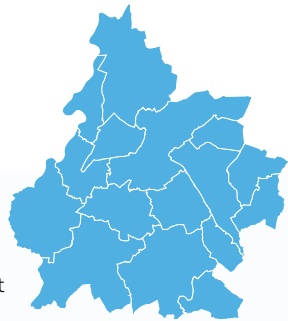
Gezonde Kinderopvang

Vanuit de aanpak Gezonde Kinderopvang worden pedagogisch medewerkers van kinderopvangorganisaties opgeleid tot ‘Coach Gezonde Kinderopvang’ en wordt per opvanglocatie gewerkt aan verschillende thema’s zoals voeding en beweging. Zie ook: [Trendbreuk](#), [GGD ZL](#) of [gezonde kinderopvang](#).

Terugblik 2022-2023

In 2022 is het lerend netwerk Gezonde Kinderopvang Zuid-Limburg gestart. Dit lerend netwerk bestaat uit een enthousiaste groep Pedagogisch Coaches en Coaches Gezonde Kinderopvang van 6 kinderopvangorganisaties in Zuid-Limburg. In het netwerk delen kinderopvangorganisaties kennis en ervaringen over wat wel en niet werkt, worden werkprocessen besproken, en vaardigheden van pedagogisch medewerkers verbeterd om zo een Gezonde Kinderopvang te bevorderen. Samen werken ze aan de gezondheidsthema’s voeding en beweging. Andere thema’s, zoals mediaopvoeding, seksuele ontwikkeling, groen en sociaal-emotionele ontwikkeling volgen later. Van en met elkaar leren is het hoofddoel. Maar ook enthousiasmeren, inspireren en verbinden!

Om de resultaten van de uitwisseling en de voorbeelden uit het lerend netwerk breder in de regio te kunnen delen wordt er gewerkt aan een inspiratie-magazine, met achtergrondinformatie en tips zodat alle kinderopvangorganisaties én gastouders in Zuid-Limburg eenvoudige stappen kunnen zetten om een Gezonde(re) Kinderopvang te worden. Thema van het eerste magazine is Gezonde Voeding (verwacht in mei 2024). Door de Universiteit Maastricht wordt onderzocht hoe de samenwerking in het netwerk verloopt en welke kennisproducten ontwikkeld worden. Met een sociale netwerk benadering brengen

Resultaten

- In 2022 en 2023 zijn **15** (5 in 2022, 10 in 2023) professionals getraind tot Coach Gezonde Kinderopvang.
- In 2022: **5** bijeenkomsten Lerend Netwerk en **2** bijeenkomsten Projectgroep.
- In 2023: **6** bijeenkomsten Lerend Netwerk en **5** bijeenkomsten Projectgroep.

we de relaties tussen de betrokken organisaties in kaart. Ook de impact van de door het netwerk uitgevoerde interventies en activiteiten in de kinderopvang wordt geëvalueerd.

Tabel: Bijeenkomsten Gezonde Kinderopvang

	2022	2023
Aantal bijeenkomsten lerend netwerk	5	6
Aantal bijeenkomsten projectgroep	2	5

Communicatie

In juni 2022 is een Inspiratiesessie georganiseerd: ‘Zuid-Limburg op weg naar een Gezonde Kinderopvang’. Er is een [factsheet](#) opgesteld op basis van de vervolgmeting Gezonde Kinderopvang in Zuid-Limburg - najaar 2022. Deze resultaten zijn per organisatie teruggekoppeld. In oktober 2023 vond de Regionale start-bijeenkomst ‘Trendbreuk: Een gezonde basis voor alle kinderen’ plaats. Het onderzoek stond centraal in een [artikel van ZonMw](#), waarin Sid Penders en Marjon Hulst het lerend monitoren en evalueren nader toelichten.

Anique Vonken over de Gezonde Kinderopvang

Bij Peuteropvang Heerlen zijn Anique Vonken en haar collega's al zo'n 7 jaar bezig met gezonde voeding. Dat begon met het invoeren van alleen nog water drinken en fruit of groente eten. In 2021 breidden ze dit verder uit met een compleet gezondheidsbeleid. Naast voeding, waren ook bewegen, natuurbeleving en risicovol spel onderdeel van het beleid dat ze uitrolden over de hele organisatie.

“De veranderingen die we in eerste instantie doorvoerden, hadden destijds beslist de nodige impact, met name voor de leidsters van de groepen. Aanvankelijk was er best wat weerstand. Toch konden en wilden we er niet meer omheen. We zagen dat er op de diverse locaties nog te verschillend werd omgegaan met gezonde voeding en hetgeen er dagelijks werd aangeboden aan de kinderen. Een van de belangrijkste veranderingen die we toen hebben ingevoerd, is dat er alleen nog maar groente, fruit en water mogen worden aangeboden. We realiseren ons goed dat het niet voor alle kinderen mogelijk is om elke keer zelf fruit of groente mee te nemen, omdat het voor sommige huishoudens te kostbaar is.

Daarom zijn we destijds ook een pilot gestart om op een aantal locaties met budgetten te werken zodat de leidsters groente en fruit dat kinderen van thuis meenemen, kunnen aanvullen en er genoeg is voor alle kinderen in een groep. Dat doen we nu nog steeds. Later hebben we ook het trakteren bij verjaardagen afgeschaft. Inmiddels zien we dat iedereen eraan gewend is en het allemaal volledig geaccepteerd is. Het voelt nu heel 'normaal' voor de leidsters, ouders en kinderen. Terugkijkend waren het eigenlijk met name volwassenen voor wie deze verandering het meeste wennen was. Kinderen zijn flexibel en accepteren het heel makkelijk. Die vinden het helemaal prima om appel of tomaatjes als tussendoortje te krijgen en genieten daar samen net zo goed van.

“We zijn ons nog veel meer bewust van de voorbeeldrol die we als opvang hebben.”

- Anique Vonken, Coach Gezonde Kinderopvang bij Peuteropvang Heerlen

We zijn ons nog veel meer bewust van de voorbeeldrol die we als opvang hebben. Onze peuters maken nu al vroeg kennis met allerlei soorten groente en fruit. Ouders ervaren op hun beurt dat kinderen dit gewoon proeven en eten. Die stimuleren we op die manier om ook thuis een gezonde keuze te maken. En de verjaardagen van onze peuters; die worden nog steeds uitgebreid gevierd met muziek, een mooie kroon en een feestje waarmee we de jarige in het zonnetje te zetten. Peuters stralen op zo'n moment echt niet minder dan voorheen.”

Basisschool en Voortgezet Onderwijs

Fase Basisschool en Voortgezet Onderwijs

Structurele aandacht voor een gezonde leefstijl op jonge leeftijd vergroot de kans op gezondere kinderen én volwassenen. Als de basisschool structureel meer aandacht besteedt aan voeding en bewegen, worden kinderen vitaler en socialer. Dat blijkt uit de pilot van het programma De Gezonde Basisschool van de Toekomst. Zuid-Limburg wilt dit programma op veel meer basisscholen tot de nieuwe norm maken. Daarnaast stimuleert de regio integrale samenwerking tussen kinderopvang en basisschool.

De puberteit is ook een turbulente periode. Jeugdigen kunnen dan wel wat steun gebruiken. Van ouders en vrienden, maar ook van school. Vaak doen scholen al veel aan gezondheid. Er is aandacht voor voeding, welbevinden, beweging, gezonde relaties en seksualiteit. Het thema gezonde leefstijl heeft echt een plek gekregen in het onderwijs. Maar scholen hoeven het niet alleen te doen. Gezonde School-adviseurs van de GGD ondersteunen scholen op allerlei manieren.

“ Als Gezonde School-adviseur heb ik Basisschool de Kleine Wereld in Vaals op weg geholpen bij de aanvraag van het vignet, verder heeft deze school alles zelf gedaan. Het is een ontzettend leuke school met een prettig schoolklimaat. Met de missie ‘Samen Veilig Groeien’ én het behalen van het certificaat tonen ze aan dat ze het belangrijk vinden dat de kinderen leren en groeien op een school waar ze zichzelf kunnen zijn!”

- Sanne Hamers | Adviseur Gezondheidsbevordering, GGD Zuid-Limburg

Gezondheid op school

Gezonde kinderen leren beter en zijn op die manier ook beter toegerust voor hun toekomst. Scholen in het basis-, voortgezet- en middelbaar beroepsonderwijs kunnen met behulp van de Gezonde School-aanpak integraal en structureel werken aan een gezonde leefstijl, zodat dit op school vanzelfsprekend wordt. Met de ervaringen uit de Gezonde Basisschool van de Toekomst weten we nu nóg beter dat die integrale en structurele aanpak zijn vruchten afwerpt, mits we die ook in alle vormen van onderwijs doorzetten.

Uitreiking van het 100e Gezonde School vignet in Zuid-Limburg aan openbare basisschool De Schatkist uit Kerkrade.

Vignetten en themacertificaten

Het vignet Gezonde School is een kwaliteitskeurmerk voor scholen die werken aan het verbeteren van de gezondheid van hun leerlingen. Na het behalen van minimaal één themacertificaat mag een school zich gedurende drie jaar een Gezonde School noemen. Maar je kunt per school ook voor meer thema's een certificaat halen.

Top 3 themacertificaten waaraan wordt gewerkt in Zuid-Limburg:

1. Bewegen en sport
2. Voeding
3. Welbevinden

Gezonde School

Gezonde Scholen werken planmatig en structureel aan het bevorderen van gezondheid van leerlingen. Als een school met de Gezonde School-aanpak werkt, kan de school één of meer themacertificaten aanvragen, onderdeel van het vignet Gezonde School. Kijk voor meer info op de website van [Trendbreuk](#), [GGD ZL](#) of [Gezonde School](#).

Terugblik 2022-2023

In alle gemeenten worden scholen op maat begeleid bij het werken aan een gezonde school(omgeving). De GGD adviseert scholen die willen werken aan het bevorderen van gezond gedrag in een gezonde omgeving. De ondersteuning is gericht op de specifieke behoefte van de school en kan dus verschillen per school.

Scholen kunnen bijvoorbeeld een gezond voedings- en beweegpatroon bij leerlingen stimuleren door:

- te zorgen voor een duidelijk traktatiebeleid;
- het aanbieden van groenten en fruit in de pauze;
- te zorgen voor een gezond kantine-aanbod;
- leerlingen te motiveren om met de fiets naar school te gaan;
- leerlingen te stimuleren lid te worden van een sportvereniging.

De Gezonde School-adviseurs bieden gedurende het hele traject begeleiding en ondersteuning. Afhankelijk van het thema wordt samengewerkt met landelijke en regionale preventie- en zorgpartners.

Dat steeds meer scholen aandacht hebben voor het bevorderen van een gezonde leefstijl is ook te zien in de aanvragen van de (landelijke) stimuleringsregelingen. Met deze subsidie kunnen scholen extra inzetten op een van de thema's van Gezonde School, bijvoorbeeld door het aanschaffen en implementeren van een erkend lesprogramma over voeding. Maar een school kan deze subsidie ook gebruiken voor de inzet van extra uren op school om te werken aan bevordering van gezonde leefstijl en de borging ervan in beleid.

Eind 2023 zijn er 100 scholen met een vignet Gezonde School (ten opzichte van 89 eind 2021). Dat is een mooi resultaat over 2 jaar tijd. Deze groei is vooral in het primair onderwijs. Inmiddels is bijna de helft van alle basisscholen Gezonde School en bijna een derde van alle middelbare scholen. Bij de start van schooljaar 2023-2024 ontving openbare basisschool De Schatkist uit Kerkrade het 100e vignet Gezonde School uit handen van Fons Bovens, voormalig directeur van de GGD Zuid-Limburg. Een geweldige mijlpaal, die mede te danken is aan de inzet van de Gezonde School-adviseurs van GGD Zuid-Limburg. Daarnaast zijn er 3 Gezonde Schoolkantes. In deze kantine voldoet minstens 80% van het eten en drinken in het uitgestalde aanbod en de automaten aan de Schijf van Vijf. Verder worden verse groenten en fruit opvallend aangeboden en wordt water drinken gestimuleerd. Een Gezonde Schoolkantine-schaal is één schooljaar geldig.

Onderzoek Gezonde School

Tussen 2019 en 2023 heeft een landelijk consortium, onder aansturing van Universiteit Maastricht, onderzoek gedaan naar de vraag ‘Onder welke condities doet Gezonde School ertoe?’. Het landelijk programma Gezonde School kan toegevoegde waarde hebben, wanneer aan een aantal condities wordt voldaan. Het onderzoek geeft inzicht in deze condities waaronder gezondheidsbevordering op scholen van waarde kan zijn voor leefstijl, gezondheid en leerprestaties van de jeugd.

- Deze condities zijn:
- een sterke mate van landelijke en regionale ondersteuning;
 - een goede uitvoering van de Gezonde School-aanpak op scholen.

Lees meer hierover in het [eindrapport](#) of de [factsheet](#).

Gezonde School

Communicatie

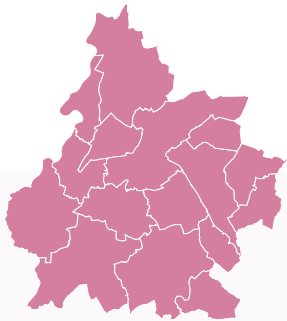
Per schooljaar zijn drie regionale (digitale) nieuwsbrieven Gezonde School verspreid, met een aparte editie voor PO en VO. In oktober 2022 is de Inspiratiesessie ‘Gezonde School, Gezonde Toekomst’ georganiseerd met 70 leerkrachten, directeuren, beleidsmedewerkers, moestuincoaches en studenten. Hier werden voorbeelden en ideeën gedeeld hoe je je als basisschool kunt inzetten voor een Gezonde Toekomst van het kind.

Tabel: Gezonde Scholen en thema-certificaten

Gezonde school	2022	2023
Aantal gezonde scholen primair onderwijs	81	86
Aantal certificaten PO	151	158
Aantal gezonde scholen voortgezet onderwijs	12	13
Aantal certificaten VO	21	18
Aantal gezonde MBO scholen	1	1
Aantal certificaten MBO	1	1
Totaal aantal gezonde scholen ZL	94	100
Totaal aantal thema-certificaten	173	177

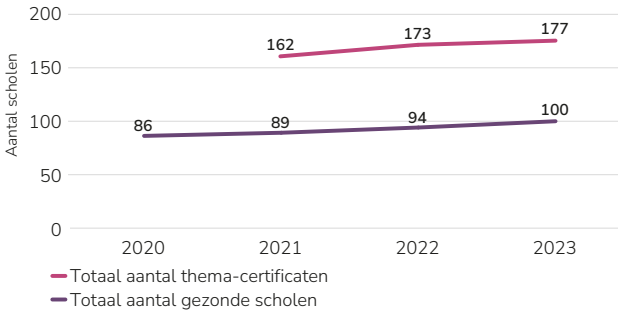
Tabel: Gezonde Schoolkantines

Gezonde kantine	2022	2023
Ambitieverklaring getekend	6	11
Aantal gouden schoolkantines	3	3

Resultaten

- Aanvragen voor stimulerings-regeling Ondersteuningsaanbod Gezonde School:
 - 25 scholen in schooljaar ‘21-’22;
 - 36 scholen in schooljaar ‘22-’23;
 - 42 scholen in schooljaar ‘23-’24.

Figuur: Aantal scholen met een vignet Gezonde School en thema-certificaten in Zuid-Limburg

Madelon Delaere en Rachel Peters over de Gezonde School

Na een aantal jaren van gezamenlijke inzet om gedragsverandering te realiseren op basisschool De Kleine Wereld in Vaals waar ze werkzaam zijn, lukte het eind vorig schooljaar om het certificaat 'Welbevinden' binnen te slepen. Rachel Peters, directeur en Madelon Delaere, intern begeleider, zijn er trots op.

Madelon: "Het certificaat is absoluut een beloning voor de enorme investering die we afgelopen jaren hebben gedaan om met behulp van 'Schoolwide Positive Behaviour Support' (SWPBS) gedragsverandering te realiseren. De situatie op onze school vroeg er destijds om, de kentering was nodig. We hebben gezocht naar de juiste aanpak en zijn uiteindelijk bij SWPBS uitgekomen. Dit is een schoolbrede aanpak die zich richt op het versterken van gewenst gedrag en op het voorkomen van probleemgedrag. Samen werk je toe naar een positieve, sociale en veilige omgeving. Het mooie van SWPBS is dat je dat van onderaf doet, met alle leerkrachten en alle kinderen. Je gaat dus niet alleen de situaties aanpakken die niet goed gaan, maar de inzet is een verandering binnen de hele school. Dat heeft er vooral toe geleid dat er nu duidelijke gedragsverwachtingen zijn voor iedereen en ook heel duidelijke afspraken gelden over wat er gebeurt wanneer je je niet aan de regels houdt.

Rachel: "Ik ben sinds dit schooljaar als directeur

gekoppeld aan 'De Kleine Wereld'. Een van de eerste dingen die me hier zijn opgevallen, is dat van groep 1 t/m groep 8, echt alle leerkrachten en alle leerlingen doordrongen zijn van de gedragsverwachtingen. Dat verklaart het succes. Iedereen houdt zich aan de gemaakte afspraken. De regels zijn letterlijk en figuurlijk overal op school zichtbaar en voelbaar aanwezig. Dat zie je heel goed terug bij de kinderen. Zij kunnen de gedragsregels heel goed vertalen naar alledaagse acties zoals bijvoorbeeld over de gang of naar de gymzaal lopen, tijdens het buiten spelen en wanneer ze in de klas aan het werk zijn. Dat het voor deze school werkt, is niet iets wat wij zelf denken te merken, we hebben er inmiddels ook harde bewijzen voor. Onderdeel van SWPBS is namelijk het registreren van data van (licht) ongewenst en ontoelaatbaar gedrag. In die data zie je nu terug dat het aantal incidenten daadwerkelijk is afgenomen sinds we werken met deze aanpak. Een heel mooi resultaat van gezamenlijke inzet. Samen kun je echt het verschil maken."

Welbevinden is één van de drie basiselementen van 'Gezond leren leven' dat zich richt op een gemeenschappelijke gezonde basis voor alle kinderen. De basiselementen voeding en bewegen krijgen op veel locaties in de kinderopvang en het onderwijs al veel aandacht. Het thema welbevinden lijkt vaak moeilijker te realiseren. De Kleine Wereld in Vaals laat zien hoe ook dat thema in de praktijk succesvol vorm kan krijgen.

Stichting GBT

De Stichting GBT faciliteert en ondersteunt de opschaling van de Gezonde Basisschool van de Toekomst (GBT) in Limburg en bewaakt de kwaliteit. Twee kwartiermakers enthousiasmeren, samen met de coördinator GBT vanuit de GGD ZL, scholen en gemeenten en adviseren over het proces om te komen tot een GBT.

“Op schoolniveau is het genieten om te zien als het schoolteam de successen en het effect zelf ervaart en de kinderen ziet genieten van dit aanbod gericht op gezondheid en gelijke kansen. Het is gaaf dat de landelijke coalitie GBT de handen in elkaar slaat om landelijk op te schalen.”

- Marc Hendriks | Provinciaal Kwartiermaker De Gezonde Basisschool van de Toekomst

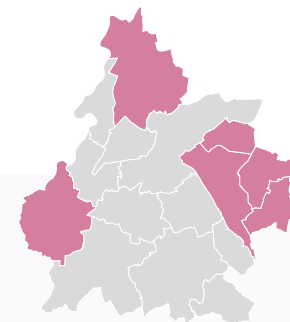
Gezonde (basis)school van de Toekomst

Op een Gezonde Basisschool van de Toekomst (GBT) wordt het dagprogramma verlengd, om per dag een uur méér te kunnen bewegen, gezamenlijk een gezonde lunch te nuttigen én meer aandacht te besteden aan ontspanning en leefstijl. Kijk voor meer informatie op de websites van [Trendbreuk](#) of [GBT](#).

Terugblik 2022-2023

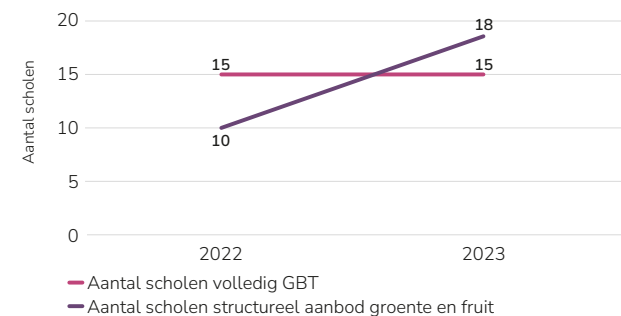
Het aantal GBT scholen blijft groeien. Steeds meer scholen willen aan de slag met elementen of het volledige GBT concept. Dit vanuit het kader van het creëren van gelijke onderwijskansen, ontwikkelingen rondom een Rijke Schooldag of ingegeven vanuit de armoedeproblematiek. De GBT is ook onlosmakelijk verbonden met de Gezonde School door gemeenschappelijke thema's en visie: een gezonde leefstijl in het DNA van de school.

GBT vraagt draagvlak van gemeente, schoolteam, ouders en kinderen. Het is essentieel dat de visie van gemeente en school voortkomt uit de 'Why'. Waarom willen wij dit doen en hoe gaan wij het verschil maken voor onze kinderen? GBT is geen blauwdruk en er zijn inmiddels diverse verschijningsvormen, wetende dat we blijven bij de uitgangspunten van GBT, zoals wetenschappelijk ook vier jaar onderzocht is. De intrinsieke motivatie, het eigenaarschap van de school, zichtbaar en verbindend leiderschap naar alle betrokken partijen in en om de school maken GBT tot een succes. Het is van belang in de door groei naar GBT om de school te ondersteunen in de stappen die de school kan en wil maken. Dit vraagt maatwerk, inspiratie en ondersteuning. Er is ook sterk geïnvesteerd in het opzetten van een landelijke coalitie, om GBT ook landelijk op te kunnen schalen.

Resultaten

- Aantal scholen volledig GBT: **15**
- Aantal scholen op weg naar GBT: **5**
- Aantal scholen structureel aanbod groente en fruit: **18**

Figuur: Aantal scholen Gezonde Basisschool van de Toekomst

Landelijke coalitie GBT

De landelijke coalitie bestaat uit Stichting GBT, Gezonde School, JOGG, Voedingscentrum, Kenniscentrum voor Sport en Bewegen en Jeugdfonds Sport en Cultuur. Alle organisaties erkennen de positieve effecten van GBT. De kracht van de coalitie is dat alle organisaties vanuit hun expertise een bijdrage leveren aan de landelijke opschaling van GBT. De gebundelde krachten van expertise en energie zorgen voor eigenaarschap en het spreken van dezelfde taal in onze gezamenlijke ambitie op weg naar een gezonde samenleving. Het maakt onze slagkracht samen veel groter!

Werk en ouderschap

Fase Werk en ouderschap

Jongeren van nu zijn de ouders van morgen. Hen begeleiden naar sociaaleconomische zelfredzaamheid is belangrijk. Niet alleen voor hun toekomstperspectief. Het stelt hen ook in staat hun kinderen op te laten groeien in een gezonde, kansrijke omgeving. Een startkwalificatie helpt daarbij. Dat is het minimale onderwijsniveau dat nodig is om kans te maken op duurzaam geschoold werk. Daarom richt Trendbreuk zich onder meer op het voorkómen van vroegtijdige schooluitval door ziekteverzuim.

Gezondheid op het MBO

Op diverse locaties is de interventie Test-Je-Leefstijl ingezet als hulpmiddel voor MBO-studenten om inzicht te krijgen in hun eigen gezondheid. Daarnaast is er op het Vista College via de nieuwe MBO-monitor zowel kwantitatieve als kwalitatieve data verzameld over de gezondheid van MBO-studenten. De uitkomsten van de MBO-monitor, waaraan 1200 studenten hebben deelgenomen, worden begin 2024 verwacht. Het is de bedoeling dat de MBO-monitor om de 4 jaar wordt herhaald.

Op het Vista College heeft een Onderwijscafé plaatsgevonden waarbij medewerkers van de GGD in gesprek zijn gegaan met onderwijsprofessionals over de ambitie van een gezonde generatie in Zuid-Limburg en de acties die hiervoor nodig zijn. Ten slotte is het project 'Het bevorderen van de gezondheid van MBO-studenten' gestart met als doel om samen met partners die betrokken zijn bij de MBO-opleidingen (Gilde opleidingen, Vista College en Yuverta) een gezamenlijke visie en een plan van aanpak op te stellen voor het bevorderen van de gezondheid van MBO-studenten.

Bevorderen gezondheid MBO

Via een werksessie is er veel input opgehaald voor een gezamenlijk plan van aanpak. Een werkgroep gaat nu aan de slag met het vormen van een gezamenlijke visie en het formuleren van actiepunten voor de komende periode.

Onderdelen aanvalsplan

Binnen het aanvalsplan wordt de methodiek MAZL (uitspraak mazzel) ingezet, neemt de jeugdarts deel aan het MBO-knooppunt en wordt er preventief ingezet op gezonde leefstijl. MAZL staat voor Medische Advisering van de Ziekgemelde Leerling en is een bewezen effectieve methode voor een integrale aanpak van ziekteverzuim bij scholieren in het voortgezet onderwijs en het MBO.

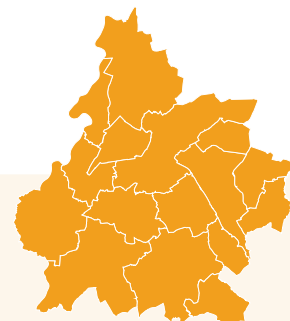
Aanvalsplan vermindering schoolverzuim door ziekte in het MBO

Het aanvalsplan is één van de projecten binnen het regionaal Voortijdig Schoolverlaten (VSV)-programma 'Voorkomen, vinden, vastpakken en vasthouden' op het snijvlak van onderwijs, zorg en participatie. Deze projecten zijn erop gericht om een zo groot mogelijke groep jongeren te helpen met als doel het aantal voortijdige schoolverlaters terug te dringen en jongeren in een kwetsbare positie de noodzakelijke begeleiding te geven. Kijk voor meer informatie op de website van [Trendbreuk](#) of het [NCJ](#).

Terugblik 2022-2023

De afgelopen periode is er gewerkt aan het vergroten van de bekendheid van MAZL onder de loopbaanconsulenten en mentoren. Deelname van de jeugdarts aan het MBO-knooppunt heeft ervoor gezorgd dat de jeugdarts makkelijker toegankelijk is geworden en dat de MBO-coaches bekend zijn met de deskundigheid en werkwijze van de jeugdarts. De jeugdarts heeft aandacht gevraagd voor meer inzet van MBO-coaches op het gebied van welbevinden. De Gezonde School-adviseurs en de Jeugdgezondheidszorg hebben samen met de onderwijspartners de verbinding versterkt met de Gezonde School-aanpak, het MBO-knooppunt en de domeinen Publieke Gezondheid en Onderwijs.

Ondanks de positieve ervaringen kunnen het onderdeel MAZL en het knooppunt MBO na schooljaar 2023-2024 niet geborgd worden door een tekort aan jeugdartsenformatie. De Gezonde School-aanpak op het MBO wordt wel gecontinueerd en versterkt.

Resultaten

- **52** individuele studenten zijn voor een consult door de jeugdarts gezien en begeleid.
- Er is onder loopbaanconsulenten en mentoren meer aandacht gekomen voor MAZL.
- Er is advies en ondersteuning geboden bij de Gezonde School-aanpak op de MBO-locaties.
- Mentoren MBO zijn getraind in de MAZL-methodiek.

De gezamenlijke visie en een plan van aanpak voor het bevorderen van de gezondheid van MBO-studenten is leidend voor de verdere inzet op het MBO. Duidelijkheid hierover wordt in de loop van 2024 verwacht.

Communicatie

- Tussentijdse rapportage projecten regionale aanpak VSV.
- Deelname aan het Onderwijscafé op het Vista College.
- Werksessie in het kader van een visie en aanpak op MBO i.r.t. gezondheid.

Etiënne Beckers over schooluitval op het MBO

Etiënne Beckers is docent aan het Yuverta College. Omdat zijn collega voor langere tijd afwezig is, neemt hij haar honneurs tijdelijk waar in de regionale werkgroep die zich bezighoudt met het 'Aanvalsplan vermindering schoolverzuim wegens ziekte in het MBO'. Dit is één van de projecten binnen het regionaal Voortijdig Schoolverlaten (VSV)-programma 'Voorkomen, vinden, vastpakken en vasthouden' op het snijvlak van onderwijs, zorg en participatie.

"Nu ik sinds kort aanschuif bij dit regionale overleg, heb ik veel meer inzicht gekregen in welke initiatieven er op dit moment allemaal lopen om de gezondheid van MBO studenten onder de aandacht te brengen. Ik ben inmiddels zeventien jaar docent hier en de toenemende aandacht voor gezondheid, zowel fysiek als mentaal, vind ik persoonlijk een heel mooie ontwikkeling. En ook hard nodig. Het is een wereld van verschil met hoe het in mijn beginjaren was. Je merkt het ook steeds beter aan de bewustwording onder de studenten. Zij zijn zich bewuster van hun leefstijl en besteden daar gemiddeld gezien ook meer aandacht aan. Ze maken bewustere en meer doordachte keuzes. Of dat komt door aanpak vanuit school? Ik denk dat het nog te vroeg is om dat te zeggen, het zal een combinatie zijn van factoren.

Op school is het nu concreet vooral nog terug te zien in de kantes en de automaten op de gang. Daar is veel meer aanbod in gezondere snacks en drank. Maar gezondheid is natuurlijk veel meer dan alleen voeding. Het gaat ook over zaken als welbevinden, participatie en zingeving. Vanuit de werkgroep merk ik dat zorgvuldig naar dit totaalbeeld wordt gekeken.

"Er wordt gewerkt aan een sociale kaart. Als we met een student in gesprek zijn en merken dat deze niet goed in zijn of haar vel zit of als er sprake is van een kwetsbare situatie, kunnen we als docenten eenvoudig en doelgericht doorverwijzen."

- Etiënne Beckers, docent Yuverta College

Zo wordt er nu gewerkt aan een sociale kaart om inzichtelijker te maken welke zorgvragen er zijn en welke hulpinstanties daarbij aansluiten. Dat biedt ons als docenten de gelegenheid om, als we met een student in gesprek zijn en we merken dat deze niet goed in zijn of haar vel zit of als er sprake is van een kwetsbare situatie, eenvoudig en doelgericht kunnen doorverwijzen. Het zijn al deze initiatieven en deelprojecten samen waar op dit moment nog hard aan gewerkt wordt, maar die beslist een positieve bijdrage gaan hebben aan het voorkomen van verzuim en voortijdig schoolverlaten."

Fase overstijgend

Fase overstijgend

Naast de interventies per levensfase zijn er ook activiteiten en projecten die meerdere levensfasen betreffen. Vaak gaat het hier om interventies die gemeentegrenzen overstijgen en dus zeker meerwaarde hebben om regionaal uit te voeren. Op deze manier wordt bevorderen van kansengelijkheid en verkleinen van gezondheidsverschillen versterkt.

In dit fase-overstijgende onderdeel horen ontwikkelingen zoals de eerder beschreven doorgaande lijn (Gezond leren leven), onderzoeken die door de Academische Werkplaats Publieke Gezondheid Mosa en de Kenniswerkplaats Jeugd worden gedaan en de landelijke aanpakken zoals Rookvrij en JOGG die hierna worden beschreven. Maar ook de 'Dialogoog met de Jeugd' is een belangrijk onderdeel. In 2023 is daar een eerste concrete start mee gemaakt in de vorm van een inventarisatie bij een technasiumschool met de vraag hoe de GGD Zuid-Limburg jongeren kan bereiken vanuit het perspectief van de jeugd zelf. Parallel hieraan is binnen de GGD-Zuid Limburg een vragenlijst uitgezet om de behoefte naar contact met jongeren in kaart te brengen en specifieke vraagstukken op te halen. De resultaten daarvan gaan ons helpen die verbinding met jeugd en jongeren in de komende jaren ook daadwerkelijk te kunnen maken.

“We gaan vanuit de GGD Zuid-Limburg focusgroepen organiseren met leerlingen. Het doel is horen hoe jongeren denken over bepaalde vraagstukken en hun ideeën meenemen. De ervaringen die worden opgedaan tijdens deze focusgroepen nemen we mee in het opzetten van een regionaal jongerenpanel.”

- Kiki op den Camp, namens projectgroep Dialogoog met de Jeugd | Medewerker Beleid & Onderzoek, GGD Zuid-Limburg

Doorgaande lijn in levensfasen

Het werken in fasen helpt ons in de Trendbreuk-aanpak om heel gericht focus te leggen en interventies op maat aan te bieden en te ontwikkelen. Maar niet alle interventies beperken zich tot een bepaalde leeftijdsgrens, daar moeten we dus specifiek aandacht voor hebben. Dat betekent overigens ook dat we kijken naar de volgende levensfasen, want aandacht voor gezondheid en welzijn blijft een leven lang belangrijk.

Doelgroepen

De doelgroep van 'Rookvrije Start' zijn de zorgprofessionals rondom zwangere vrouwen en ouders, zoals verloskundigen, gynaecologen, kraamzorg en JGZ.

Rookvrije Kindomgeving richt zich op doelgroepen zoals scholen, kinderopvang, sportverenigingen, speeltuinen, dagattracties, etc.

Rookvrije Generatie

Met de programmalijnen Rookvrije Start en Rookvrije Kindomgeving wordt ingezet op het beschermen van kinderen tegen tabaksrook en de verleiding te gaan roken. Kijk voor meer informatie op de website van [Trendbreuk](#), [Rookvrije Generatie](#) of [Trimbos](#).

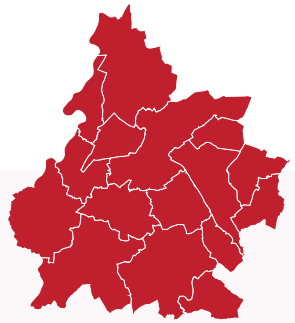
Terugblik 2022-2023

Steeds meer gemeenten zijn bezig met het rookvrij maken van plekken waar veel kinderen komen. Zo zijn er gemeenten die alle openbare speelplekken zichtbaar rookvrij hebben gemaakt (bijvoorbeeld gemeente Vaals) en alle scholen en kinderopvang organisaties van rookvrij borden en stickers hebben voorzien (bijvoorbeeld gemeenten Eijsden-Margraten).

De Regionale Taskforce Rookvrije Start is voortgezet. Er is nauw samengewerkt met JOGG Zuid-Limburg, JOGG (TeamFit) en Gezonde School. Daarnaast hebben er voorbereidingen plaatsgevonden voor een 4-jarig project om lokaal intensiever aan de slag te gaan met Rookvrije Start vanaf 2024. Daarbij gaan we in gesprek met professionals en de doelgroep om ervaringen, knelpunten en behoeftes in beeld te krijgen. Het belangrijkste doel is een daling van het percentage mensen in de vruchtbare levensfase dat rookt.

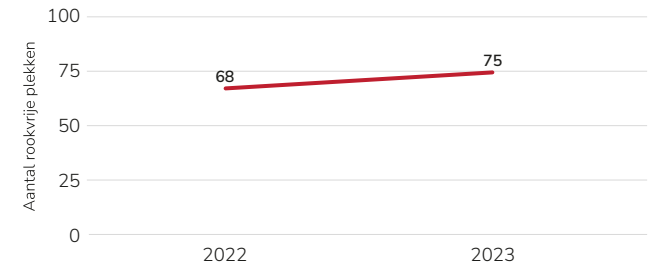
Communicatie

Er is op de [LinkedIn](#) van zowel GGD Zuid-Limburg als Trendbreuk aandacht besteed aan de Rookvrije Generatie.

Resultaten

- Er zijn in Zuid-Limburg **75** rookvrije plekken geregistreerd bij [rookvrij op de kaart](#).

Figuur: Aantal rookvrije plekken in 2022 en 2023 in Zuid-Limburg

“Wij vinden een gezonde en sportieve samenleving belangrijk. Kinderen én volwassenen zijn bij ons de hele dag heerlijk in beweging en daarom hebben we een eerste stap gezet richting een rookvrij terrein. Op onze ligweide wordt aangegeven dat roken bij ons niet overal meer kan, vooral niet in het bijzijn van kinderen. Als we deze generatie er minder mee confronteren zullen zij het ook minder aantrekkelijk vinden. Samen met de JOGG Teamfitcoach proberen we onze sportlocatie stapje voor stapje gezonder te maken en daar zijn we heel trots op.”

- Ratna Stevens | Coördinator receptie/horeca, Zwembad Hoensbroek

Opening van de '7dagenwaterchallenge' bij VMBO Holz.

JOGG-regisseurs

De JOGG-regisseurs spelen een belangrijke verbindende rol tussen initiatieven in Zuid-Limburg om meer Gezonde Scholen te realiseren, meer kinderen een rookvrije start te bieden en sportomgevingen gezonder te maken. Daarmee draagt JOGG bij aan de ambitie om meer kinderen gezond en kansrijk op te laten groeien.

JOGG Zuid-Limburg

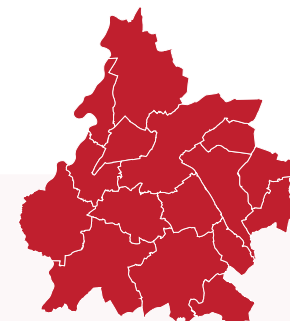
Een (on)gezonde leefstijl wordt beïnvloed door vele factoren buiten de gezondheidssector. JOGG (Gezonde Jeugd Gezonde Toekomst) ondersteunt regionale projecten om de gezondheidsachterstand te verkleinen en werkt daarbij vanuit 7 kindomgevingen: school, thuis, vrije tijd, media, buurt, sport en werk. Kijk voor meer info op de websites van [Trendbreuk](#), [GGD ZL](#) of [JOGG](#).

Terugblik 2022-2023

Er is een aantal werkgroepen opgezet rondom de verschillende JOGG thema's. Hierin participeren de JOGG-regisseurs en waar nodig andere partners. We hebben succesvol samengewerkt met de 3 Centra voor Jeugd en Gezin (CJG's) rondom de week van de mediawijsheid. In 2023 zijn de '7dagenwaterchallenge' en de 'Peuter- en Kleuter4daagse' regionaal georganiseerd. Ook is de eerste aanzet gemaakt voor een JOGG preventielijn in samenwerking met de JGZ.

Communicatie

- JOGG Zuid-Limburg is zichtbaarder geworden zowel op [Facebook](#) als op [LinkedIn](#). Er is een werkgroep communicatie gevormd die structureel zorgt voor content.
- Factsheets over 2022 en 2023.

Resultaten

- Alle **16** gemeenten zijn JOGG gemeente, waarvan 6 voor onbepaalde tijd.
- De JOGG-regisseurs hebben deelgenomen aan een meerdaagse LinkedIn training.
- Jaarlijks vinden er **4** intervisies plaats voor de JOGG-regisseurs.

“ Je leefomgeving heeft naar mijns inziens een enorme invloed op je gezondheid en algeheel welzijn. Door bewuste keuzes te kunnen maken in je omgeving - van wat je eet tot hoe je beweegt etc. - leg je de basis voor een leven vol vitaliteit en energie. Laten we daarom samen bouwen aan omgevingen waarin elke jeugdige de kans krijgt om te bloeien.”

- Anouk Reneerkens | Adviseur Gezondheidsbevordering, GGD Zuid-Limburg

Githe Clermonts over JOGG Zuid-Limburg

In haar rol als programmacoördinator bij JOGG Zuid-Limburg werkt Githe Clermonts samen met collega's aan een gezonde leefomgeving voor kinderen. In de afgelopen tijd zette ze zich vooral in om de samenwerking tussen de 16 Zuid-Limburgse JOGG gemeenten te intensiveren. Met resultaat!

“Voelde het samenwerken op regionaal niveau in eerste instantie nog vooral als een extra belasting en meer werk, inmiddels hebben we het punt bereikt dat die samenwerking vanzelfsprekend is en daadwerkelijk zijn vruchten afwerpt. Voor mij is dat een van de mooiste resultaten in het afgelopen jaar. Je ziet dat nu heel goed terug in initiatieven die eerder lokaal werden ingezet en daar succesvol bleken en die we ook door die samenwerking naar een regionaal niveau hebben kunnen tillen.

Daardoor kunnen we ze nu veel makkelijker breed uitrollen.

Goed voorbeeld hiervan is de 'Peuter- en

Kleuter4daagse', deze is een aantal jaar geleden

ontstaan in de gemeente Heerlen. Intussen

is dit regionaal en zelfs landelijk

uitgerold. Dat geldt ook voor de

'7dagenwaterchallenge' en de

campagne rondom 'mediawijsheid'.

Allemaal initiatieven die klein en lokaal

zijn ontstaan, maar door samenwerking

tussen JOGG en andere partners zijn

uitgegroeid tot regionale successen.

Ons bereik is nu dus veel sneller, veel groter. Naast de professionals staan we zo ook steeds meer direct in contact met ouders en kinderen. In een programma als Trendbreuk is het niet zo dat je nu meteen over keiharde cijfers beschikt die de voortgang aantonen. Dat duurt nog een paar jaar.

“Initiatieven die eerder lokaal werden ingezet en daar succesvol bleken, hebben we door samenwerking naar een regionaal niveau kunnen tillen. Daardoor zijn ze nu veel makkelijker breed uit te rollen.”

- Githe Clermonts, programmacoördinator JOGG Zuid-Limburg en adviseur gezondheidsbevordering, GGD Zuid-Limburg

We moeten het nu vooral van de voortgang in processen hebben.

Daar valt of staat het in deze fase mee. Die successen zijn er in mijn ogen wel degelijk en dat maakt dat we met z'n allen nog meer gemotiveerd blijven om dit te laten slagen.”

Fase overstijgend

De supermarktsafari leert mensen om goedkope en gezonde keuzes te maken in de supermarkt.

Eén centrale zorgverlener

De eigen regie van een kind en gezin staan centraal bij Keigezond. Eén centrale zorgverlener, in de meeste gevallen een jeugdverpleegkundige van JGZ Zuid-Limburg, krijgt de regierol naar het kind, diens ouders en andere professionals. Er wordt gewerkt met een kinderleefstijlcoach en er is aandacht voor terugvalpreventie en vroegsignalering.

Keigezond Limburg

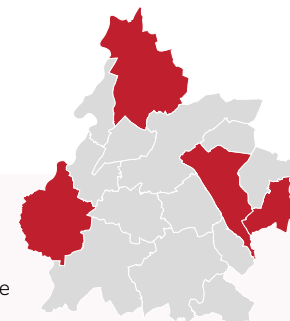
Overgewicht bij kinderen is in Nederland, maar specifiek ook in Limburg, een groeiend probleem. Keigezond Limburg is een brede domein overstijgende netwerkaanpak, waarin op maat gemaakte ondersteuning wordt geboden aan kinderen en gezinnen die obstakels ervaren op het gebied van een gezonde(re) leefstijl en de achterliggende beïnvloedende factoren. Kijk voor meer informatie op de website van [Trendbreuk](#) of [Keigezond Limburg](#).

Terugblik 2022-2023

Er is een projectleider aangesteld voor 'de uitrol' van Keigezond Limburg naar andere gemeenten in Zuid-Limburg. Het ZonMw onderzoek naar inzet van de Centrale Zorgverlener is afgerond. Ondanks de reeds behaalde resultaten in de pilotgemeenten is er nog onzekerheid over de financiën voor de uitrol in alle Zuid-Limburgse gemeenten vanaf 2024.

Er vindt afstemming plaats met JOGG Limburg en de Gezonde Basisschool van de Toekomst. Daarnaast is deelgenomen aan het landelijk leernetwerk – versterking kennisfunctie GGD.

De ketenaanpak voor kinderen met overgewicht is vanaf 1 januari 2024 opgenomen in de basiszorgverzekering. Bovendien is de aanpak overgewicht bij kinderen ook een ketenaanpak binnen GALA en IZA.

Resultaten

- **250** kinderen in Limburg nemen deel aan Keigezond Limburg sinds de start van het programma.
- Alle **6** Centrale Zorgverleners hebben de opleiding bij YourCoachNextDoor afgerond.

Communicatie

Er zijn filmpjes gemaakt door [Vie Kerkrade](#) en de [VGZ Awards](#). De opdracht voor het aanstellen van een werkgroep communicatie, onder voorbehoud van financiering, is ingevuld.

Moeder: “Ze is vrolijker en kan haar gevoelens beter onder woorden brengen. Dat hadden we allebei hard nodig.”

Centrale zorgverlener: “Niet alleen het gewicht van het kind staat centraal, want afvallen is niet het hoofddoel in dit traject. Het gaat om gezondheid in de brede zin.”

- Moeder en Centrale Zorgverlener | Programma Keigezond Limburg

Borging van Trendbreuk

Een programmatische langjarige aanpak gericht op borging vraagt natuurlijk om structurele financiering. Dat is niet eenvoudig, heeft aandacht nodig en kost tijd. Vaak worden pilots en projecten gestart met een eigen bijdrage van partners en/of tijdelijke middelen, zoals subsidies, onderzoeksgelden en projectgelden. Veel van de interventies uit de Trendbreuk-aanpak worden zo gestart en uiteindelijk, bij gebleken geschiktheid, ook geborgd. In deze paragraaf geven we een aantal voorbeelden van dergelijke financiering en borging.

Fase Kansrijke Start

In de Kansrijke Start fase 2020/2022 is voor de organisatie en inzet van kwartiermaker en projectleiders gebruik gemaakt van de GIDS gelden, provinciale subsidie, middelen uit de Regio Deal Parkstad Limburg en vanaf 2023 van de Specifieke Uitkering (SPUK) GALA. De inzet van professionals in de Lokale Coalities Kansrijke Start gebeurt vanuit een eigen bijdrage van partners.

- In januari 2023 hebben de 16 Zuid-Limburgse gemeenten bestuurlijk ingestemd met het implementeren van de **Basisstructuur Kansrijke Start** in heel Zuid-Limburg. De **Knooppunten Kansrijke Start** per gemeente zijn daar een onderdeel van. Bekostiging van de coördinatie van het Knooppunt Kansrijke Start in alle gemeenten gebeurde voorheen via de Impulsgelden/GIDS middelen maar is inmiddels opgenomen in de SPUK GALA begroting voor Kansrijke Start Zuid-Limburg. De extra inzet van zorgprofessionals heeft echter nog aandacht nodig. Dit wordt momenteel niet vergoed vanuit zorgverzekeraar of andere financieringsstromen. Het actieonderzoek naar de Knooppunten Kansrijke Start wordt gefinancierd door een ZonMw subsidie.

- Het **prenataal huisbezoek** en de interventies **Stevig Ouderschap** en **VoorZorg** zijn gestart als projecten binnen de Trendbreuk-aanpak, maar zijn inmiddels structureel geborgd in de begroting van de GGD ZL, Jeugdgezondheidszorg Zuid-Limburg.
- Het onderzoek **Samen voor Gezondheid (SMOOTH)** is volledig gedekt door interne middelen (o.a. Academie voor Verloskunde Maastricht (AVM)) en externe middelen (ZonMw). De bijdrage van partners aan de werkgroep is 'in kind' (in natura).
- Sinds 1 januari 2023 is **Nu Niet Zwanger (NNZ)** geborgd binnen de GGD Zuid-Limburg bij het Centrum Seksuele Gezondheid en is er sprake van een structurele financiering door de 16 Zuid-Limburgse gemeenten. Tijdelijk werd een landelijke subsidie ingezet voor het uitbreiden van werkformatie om het NNZ-bereik te vergroten. Aandachtspunt voor de toekomst is de structurele verhoging van het (anticonceptie) budget om NNZ in de toekomst breder te kunnen implementeren volgens de NNZ-methodiek.

- **Geboortezorg Flex** is één van de projecten die nog niet geborgd zijn. Vanaf 1-1-2025 wordt de verlengde kraamzorg (tot 6 weken na de bevalling) landelijk ingevoerd. Voor het kwijtschelden van de eigen bijdrage is nog aanpassing in de huidige wet- en regelgeving nodig. Dit wordt meegenomen in de landelijke lobby.
- De financiering van **Centering Zwangerschap** vond in 2022 en 2023 plaats vanuit verloskundigenpraktijken (implementatie in de praktijk), kraamzorgorganisaties (gereduceerd uurtarief voor de tweede begeleider), Jeugdgezondheidszorg Zuid-Limburg ('in kind' inzet van een jeugdverpleegkundige als tweede begeleider tijdens een van de bijeenkomsten), en vanuit de gemeenten en Provincie (bekostiging scholing, tweede begeleider, locatie indien nodig en opstartkosten). De (financiële) borging van Centering Zwangerschap vraagt nog aandacht omdat het NZa-tarief vanaf 2024 nog niet kostendekkend is en scholing en intervisie nog niet worden gefinancierd.

Fase Peutertijd

- In het project van de **Gezonde Kinderopvang** moet er bij alle deelnemende kinderopvangorganisaties vanaf 2024 voldoende draagvlak zijn om gezonde leefstijl een vast onderdeel in het beleid en de dagelijkse praktijk te laten zijn. Het lerend netwerk is dan uitgegroeid tot een werkend platform voor verbinding en kennisdeling. De scholing van kinderopvangcoaches is gefinancierd via het (regionaal) Preventieakkoord Zuid-Limburg. Voor de inzet van professionals uit de kinderopvang hebben de kinderopvang-organisaties via een intentieverklaring toegezegd een bijdrage 'in kind' te leveren in de vorm van de inzet van een pedagogisch coach. Het onderzoek naar het lerend netwerk en de implementatie van Gezonde Kinderopvang verloopt via een ZonMw subsidie.

Fase Basisschool

- De **Gezonde School-aanpak** is onderdeel van het regionale gezondheidsbeleid en GALA. De Gezonde School-adviseurs van de GGD ZL adviseren scholen die willen werken aan het bevorderen van gezond gedrag in een gezonde omgeving. Scholen kunnen daarnaast subsidie aanvragen via het ondersteuningsaanbod Gezonde School voor de inzet van een gezonde schooladviseur, scholing en het implementeren van de gezonde schoolaanpak.
- Voor de **Gezonde Basisschool van de Toekomst (GBT)** wordt vanuit de landelijke coalitie GBT in overleg met het ministerie gezocht naar duurzame financiering. We zijn vooralsnog afhankelijk van tijdelijke geldstromen vanuit gemeenten en subsidies. Denk hierbij aan de Regiodeals, subsidie School en Omgeving en schoolmaaltijden.nl.
- Voor **JOGG** is van 2021-2023 subsidie verkregen vanuit de Provincie met cofinanciering van JOGG Nederland en 'in kind' inzet vanuit GGD Zuid-Limburg. In 2024 wordt er weer 0,5 Fte ingezet voor de programma coördinator JOGG Zuid-Limburg, dit wordt gefinancierd door JOGG NL en GGD Zuid-Limburg.

Fase Voortgezet onderwijs

- De doorgaande lijn en advisering van VO, gebeurt vooralsnog vanuit de inzet van de Gezonde School-adviseurs in samenwerking met de betrokken scholen. Er is hiervoor nog geen extra financiering (nodig) geweest.

Fase Werk en ouderschap

- De specifieke aandacht en inzet voor de gezondheid van MBO studenten is deels gerealiseerd met de gelden van Voortijdig SchoolVerlaten (VSV), Provincie Limburg, het Preventieakkoord Zuid-Limburg en deels door een bijdrage 'in kind' van de scholen en GGD Zuid-Limburg. De 16 gemeenten hebben daarnaast een financiële bijdrage geleverd voor uitvoering van de MBO-monitor. Deze incidentele financiering is beschikbaar tot aan zomer 2024. Op basis van de nieuwe visie op Gezondheidsbevordering in het MBO gaan we kijken hoe de daarin aangegeven integrale aanpak kan worden gefinancierd.

Fase overstijgend

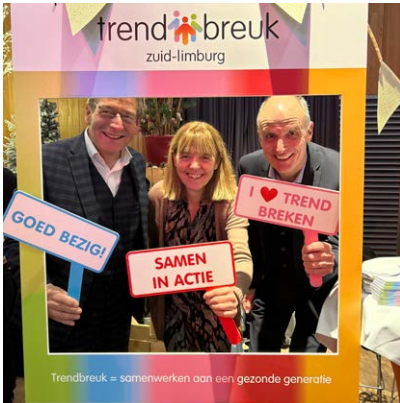
- **Keigezond** is financieel gedekt t/m het eind van de projectperiode (september 2024) door: gemeenten, Provincie Limburg, zorgverzekeraars CZ en VGZ en 'in kind' bijdragen vanuit GGD Zuid-Limburg, GGD Limburg-Noord, Kind naar Gezonder Gewicht (KnGG) en MUMC+. De verdere uitrol en borging van de netwerkaanpak dient via de SPUK GALA gelden te gebeuren, maar vraagt nog aandacht omdat de middelen vooralsnog niet toereikend lijken te zijn.
- Voor de **Rookvrije Generatie** zijn de uren van de projectleiders en het werkbudget deels gedekt door het Preventieakkoord Zuid-Limburg en deels via een subsidie van GGD GHOR Nederland. Deze laatste subsidie loopt door in 2024 en 2025.

Trendbreuk als goed voorbeeld

Samen met de Friese preventieaanpak en de Twentse koers wordt Trendbreuk landelijk als goed voorbeeld genoemd. Zowel de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en andere regio's zijn nieuwsgierig naar onze aanpak, werkwijze en succesfactoren. Dat leidt ertoe dat we geregeld ons verhaal mogen delen. In de afgelopen twee jaar deden we dat onder andere bij:

Regiobijeenkomst VNG	1 november 2022
Gezondheidsakkoord	17 november 2022
Congres Preventieakkoord	24 november 2022
Hi!Noord Festival	28 november 2022
Lions Club Parkstad	8 december 2022
Netwerkpartners Utrecht in Vie Kerkrade	1 februari 2023
Netwerkpartners Den Bosch	31 maart 2023
Dag van de preventie	18 april 2023
Ambtelijk bezoek VWS	14 september 2023
Werkbezoek nationale ombudsman	24 oktober 2023
Gezondheidsakkoord	25 oktober 2023
Kennistraject Regio's aan de grens	7 november 2023
Netwerkbijeenkomst Regioplan	28 november 2023
Collegedag Heerlen-Noord	1 december 2023
Preventiecongres	7 december 2023

www.trendbreukzuidlimburg.nl

[Volg ons op LinkedIn](#)

Trendbreuk Zuid-Limburg

Bezoekadres: Het Overloon 2, 6411 TE Heerlen

Postadres: Postbus 33, 6400 AA Heerlen

T: 088 880 53 01 | E: trendbreuk@ggdzl.nl

© Mei 2024